

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN
TUOMIO (laajennettu kolmas jaosto)

14 päivänä toukokuuta 1998*

Asiassa T-352/94,

Mo och Domsjö AB, Ruotsin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Örnköldsvik (Ruotsi), edustajinaan solicitor Antony Woodgate, solicitor Martin Smith ja solicitor Vincent Smith, Lontoo, prosessiosoite Luxemburgissa asianajo-toimisto Arendt & Medernach, 8—10 rue Mathias Hardt,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamies Richard Lyal ja komissiossa toimiva kansallinen virkamies Rosemary Caudwell, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa kantaja vaatii EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki; EYVL L 243, s. 1) kumoamista,

**EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN** (laajennettu kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki ja J. D. Cooke,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.6.1997—8.7.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

- 1 Tämä asia koskee EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehtyä komission päätöstä 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki; EYVL L 243, s. 1), sellaisena kuin se on oikaistuna ennen sen julkaisemista

26 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyllä komission päätöksellä C(94) 2135 lopullinen (jäljempänä päätös). Komissio määräsi päätöksessään 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta.

- 2 Päätöksen kohteena oleva tuote on kartonki. Päätöksessä mainitaan kolme kartontyyppiä, joista käytetään nimityksiä GC-, GD- ja SBS-laatu.
- 3 GD-kartonkilaadun (jäljempänä GD-kartonki) sisäpinta on harmaa (uusiopaperia), ja tätä laatua käytetään yleensä muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden pakkauksiin.
- 4 GC-kartonkilaadun (jäljempänä GC-kartonki) pinta on valkoinen, ja tätä laatua käytetään yleensä elintarvikkeiden pakkauksiin. GC-kartonki on parempilaatuista kuin GD-kartonki. Aikana, jota päätös koski, näiden kahden tuotteen hintaero oli yleensä noin 30 prosenttia. Hyvälaatuista GC-kartonkia käytetään jossain määrin myös painotuotteisiin.
- 5 Täysin valkoisesta kartongista käytetään lyhennettä SBS (jäljempänä SBS-kartonki). Tällaisen kartongin hinta on noin 20 prosenttia korkeampi kuin GC-kartongin. Sitä käytetään elintarvikkeiden, kosmetiikan, lääkkeiden ja savukkeiden pakkauksiin, mutta se on pääasiallisesti tarkoitettu käytettäväksi painotuotteisiin.
- 6 British Printing Industries Federation (jäljempänä BPIF), joka on suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan kartonkipakkausteollisuudesta edustava etujärjestö, teki 22.11.1990 päivätyllä kirjeellä komissiolle epävirallisen valituksen. BPIF väitti,

että Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kartonkia toimittavat tuottajat olivat useaan kertaan korottaneet hintojaan samanaikaisesti ja yhdenmukaisesti, ja se pyysi komissiota tutkimaan, oliko yhteisön kilpailusääntöjä mahdollisesti rikottu. BPIF julkaisi lehdistötiedotteen varmistaakseen, että sen toimenpide saa julkisuutta. Tämän tiedotteen sisältöä selostettiin alan ammattilehdistössä joulukuun 1990 aikana.

- 7 Myös Fédération française du cartonnage teki 12.12.1990 komissiolle epävirallisen valituksen, jossa se esitti Ranskan kartonkimarkkinoista vastaavia huomautuksia kuin BPIF valituksessaan.

- 8 Komission virkamiehet, jotka toimivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204; jäljempänä asetus N:o 17) 14 artiklan 3 kohdan nojalla, tekivät 23.4. ja 24.4.1991 ennalta ilmoittamatta samanaikaisesti tutkimuksia useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.

- 9 Näiden tutkimusten jälkeen komissio pyysi asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla tietoja ja asiakirjoja kaikilta niiltä, joille päätös on osoitettu.

- 10 Näiden tutkimusten yhteydessä sekä tietoja ja asiakirjoja koskevien pyyntöjen johdosta saadun aineiston perusteella komissio katsoi, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (uscimmissa tapauksissa) vuoden 1986 puolivälistä vähintään vuoden 1991 huhtikuuhun.

- 11 Tämän vuoksi komissio päätti panna vireille viimeksi mainitun määräyksen soveltamista koskevan menettelyn. Komissio lähetti 21.12.1992 päivätyllä kirjeellä väitetiedoksiannon kullekin näistä yrityksistä. Kaikki yritykset, joille väitetiedoksi-
anto osoitettiin, vastasivat siihen kirjallisesti. Yhdeksän yritystä pyysi tulla
kuulluksi suullisesti. Niitä kuultiin 7.—9.6.1993.
- 12 Menettelyn lopuksi komissio antoi päätöksen, jossa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminimeä BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikaisemmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

- Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,
- Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huku-
tikuun loppuun,
- Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja

— muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

— tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,

— sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,

— suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,

— saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämistä vakiotasolla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,

— toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaa taakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

— edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista.

— —

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

xii) Mo Och Domsjö AB:lle sakkoa 22 750 000 ecua;

— — ”

- 13 Päätöksen mukaan rikkominen tapahtui Product Group Paperboard -nimisessä organisaatiossa (jäljempänä PG Paperboard), joka muodostui useista työryhmistä ja jaostoista.
- 14 Tämän organisaation yhteyteen perustettiin vuoden 1986 puolivälissä Presidents' Working Group (jäljempänä PWG), joka muodostui yhteisön tärkeimpien kartongintuottajien (joita oli noin kahdeksan) johtavassa asemassa olevista edustajista.
- 15 PWG:n tehtävänä oli erityisesti keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Se teki erityisesti yleisluonteisia päätöksiä siitä, milloin ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset.

- 16 PWG raportoi President Conferencelle (jäljempänä PC), johon osallistuiivat (melko säännöllisesti) melkein kaikkien kyseessä olevien yritysten toimitusjohtajat. Nyt kyseessä olevana aikana PC kokoontui kahdesti vuodessa.
- 17 Vuoden 1987 lopulla perustettiin Joint Marketing Committee (jäljempänä JMC). Sen pääasiallisena tarkoituksena oli yhtäältä päättää, voitiinko hintoja korottaa, ja jos voitiin, niin miten, ja toisaalta määritellä yksityiskohtaisesti, miten PWG:n maittain ja suurimpien asiakkaiden osalta päättämät hinta-aloitteet toteutetaan, minkä tarkoituksena oli saada aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa.
- 18 Economic Committee (jäljempänä talousjaosto) keskusteli muun muassa hintavaihteluista kansallisilla markkinoilla ja yritysten tilauskannoista ja raportoi päätelmistään JMC:lle tai vuoden 1987 loppuun saakka JMC:n edeltäjälle Marketing Committeeelle. Talousjaoston jäsenenä oli useimpien kyseessä olevien yritysten markkinointi- ja/tai myyntijohtajia, ja se kokoontui useita kertoja vuodessa.
- 19 Lisäksi päätöksestä ilmenee komission katsoen, että PG Paperboardin toimintaa tuki se tietojen vaihto, jota harjoitettiin omaisuudenhoitoyhtiö Fidesin välityksellä, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Päätöksen mukaan useimmat PG Paperboardin jäsenet toimittivat Fidesille kausiraportteja tilauksista, tuotannosta, myynnistä ja kapasiteetin käytöstä. Näitä raportteja käsiteltiin Fides-järjestelmässä, ja yhdistetyt tiedot lähetettiin järjestelmään osallistuville.
- 20 Päätöksessä selvitetään ne syyt, joiden vuoksi päätös on osoitettu kantaja Mo och Domsjö AB:lle (jäljempänä MoDo) (151 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet). Päätöksen mukaan GC-kartonkia valmistava Thames Board Ltd (jäljempänä TBM), joka omisti Workingtonissa (Yhdistyneessä kuningaskunnassa) sijaitsevan kartonkitehtaan, osallistui PG Paperboardin toimielinten kokouksiin ja

myös PWG:n kokouksiin heti vuoden 1986 puolivälistä alkaen. MoDon osakkuus-yhtiö AB Iggesunds Bruk (jäljempänä Iggesunds Bruk), jonka äänivallasta MoDolla oli 49,9 prosenttia, hankki omistukseensa TBM:n koko osakekannan siten, että omistusoikeuden siirto tuli voimaan 1.1.1988. TBM:n toiminimi muutettiin tämän jälkeen Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:ksi.

- 21 Iggesunds Bruk valmisti pääasiallisesti SBS-kartonkia mutta vähäisessä määrin myös GC-kartonkia, ennen kuin se hankki TBM:n omistukseensa. MoDo hankki täyden määräysvallan Iggesunds Brukista vuoden 1989 alussa ja muodosti siitä konserniinsa Iggesund Paperboard AB (jäljempänä Iggesund Paperboard) -nimisen tulosryhmän. Tämän tulosryhmän edustajat osallistuivat PWG:n ja JMC:n kokouksiin. Myös Workingtonin tehtaan johtoon kuuluvia henkilöitä ja toimihenkilöitä osallistui JMC:n kokouksiin.

Oikeudenkäyntimenettely

- 22 Kantaja on nostanut tämän kanteen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 20.10.1994 jättämällään kannekirjelmällä.
- 23 Niistä muista 18 yhtiöstä, joiden katsottiin olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, 16 on samoin nostanut kanteen päätöksestä (asiat T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94 ja T-354/94).
- 24 Asian T-301/94 kantaja Laakmann Karton GmbH peruutti kanteensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 10.6.1996 jättämällään kirjeellä, ja asia poistettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rekisteristä asiassa T-301/94, Laakmann Karton vastaan komissio, 18.7.1996 annetulla määräyksellä (ei julkaistu oikeustauskokoelmassa).

- 25 Ne neljä suomalaisyritystä, jotka kuuluivat Finnboard-nimiseen yhdistykseen ja jotka tämän vuoksi veloitettiin maksamaan Finnboardille määrätty sakko yhteisvastuullisesti tämän kanssa, ovat myös nostaneet kanteen päätöksestä (yhdistetyt asiat T-339/94, T-340/94, T-341/94 ja T-342/94).
- 26 Kanteen nosti myös CEPI-Cartonboard-niminen yhteenliittymä, jolle päätös ei ollut osoitettu. Se kuitenkin peruutti kanteensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 8.1.1997 jättämälläan kirjeellä, ja asia poistettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rekisteristä asiassa T-312/94, CEPI-Cartonboard vastaan komissio, 6.3.1997 annetulla määräyksellä (ei julkaistu oikeustapauskoelmassa).
- 27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kutsui 5.2.1997 päivätyllä kirjeellä asianosaiset epäviralliseen kokoukseen erityisesti siksi, että nämä saisivat esittää huomautuksensa asioiden T-295/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 ja T-354/94 mahdollisesta yhdistämisestä suullista käsittelyä varten. Tässä 29.4.1997 pidetyssä kokouksessa asianosaiset suostuivat tällaiseen yhdistämiseen.
- 28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtajan 4.6.1997 antamalla määräyksellä edellä mainitut asiat yhdistettiin suullista käsittelyä varten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti, koska asiat liittyvät toisiinsa; määräyksessä puheenjohtaja hyväksyi asian T-334/94 kantajan pyynnön luottamuksellisesta käsittelystä.
- 29 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtaja hyväksyi 20.6.1997 antamallaan määräyksellä asian T-337/94 kantajan pyynnön, että erästä asiakirjaa, jonka kyseinen kantaja oli esittänyt vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen, käsiteltäisiin luottamuksellisena.

- 30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn, ja se ryhtyi prosessinjohtotoimiin pyytämällä asianosaisia vastaamaan tiettyihin kirjallisiin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset noudattivat näitä pyyntöjä.
- 31 Edellä 27 kohdassa mainittujen asioiden asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 25.6.—8.7.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

Asianosaisten vaatimukset

- 32 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- kumoaa päätöksen siltä osin kuin se koskee kantajaa,
 - kumoaa päätöksen 2 artiklan,
 - poistaa sakon tai alentaa sitä ja
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 33 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- hylkää kanteen perusteettomana ja
 - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Päätöksen kumoamista koskeva vaatimus

- 34 Kanneperusteita käsitellään tuomiossa eri järjestyksessä kuin suullista käsittelyä varten laaditussa kertomuksessa. Eräät niistä kanneperusteista, joihin kantaja on vedonnut päätöksen kumoamista koskevien vaatimustensa tueksi, voivat johtaa ainoastaan sakon alentamiseen, joten niitä on käsiteltävä siinä yhteydessä.

A. Olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskevat kanneperusteet

Perustelujen puutteellisuutta koskeva kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 35 Kantaja väittää, että päätöksen perustelut ovat puutteelliset, koska päätöksessä ei selvitetä, miten tiettyjä hallinnollisen menettelyn aikana esitettyjä todisteita ja väitteitä on arvioitu.
- 36 Ensinnäkin kantaja toteaa, että komissio on todennäköisesti ymmärtänyt väärin kantajat väitteet, joilla tämä yritti riitauttaa Storan ilmoitusten todistusarvon (ks. päätöksen 108 perustelukappale). Kantajan mukaan Storan ilmoitusten todennäköiset seuraukset ovat nimittäin voineet vaikuttaa Storan menettelyyn. Kantajan mielestä komissio ei siis olisi saanut tukeutua näihin ilmoituksiin.

37 Lisäksi kantaja toteaa, että vaikka komissio toisinaan on kritiikittömästi noudattanut Storan ilmoituksia, se on kuitenkin tehnyt muutamia näiden ilmoitusten kanssa ristiriidassa olevia tai niistä poikkeavia päätelmiä.

38 Tässä yhteydessä kantaja viittaa useisiin kohtiin, joissa komissio ei ole noudattanut Storan ilmoituksia. Kantajan mukaan tämä koskee erityisesti väittämää, jonka mukaan tapahtuneeksi väitetyllä kilpailusääntöjen rikkomisella oli eräissä suhteissa vain vähäinen vaikutus markkinoihin, väittämiä, joilla pyritään osoittamaan, että asiakkailla oli huomattava valta, ilmoitusta, jonka mukaan tietojen vaihto ei koskenut sitä, kuinka pitkäksi ajaksi tilauskanta riitti, ja ilmoitusta, jonka mukaan saatuja tilauksia koskevien tietojen keräämisellä pääasiallisesti pyrittiin tekemään mahdolliseksi se, että yhtiöt voisivat seurata suoriutumistaan markkinoilla.

39 Kantajan mukaan komissio ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon myöskään tiettyjä Storan ilmoituksissa olleita huomioita. Tältä osin kantaja viittaa Storan toisen ilmoituksen 3, 11, 12 ja 28 kohtaan (väitetiedoksiannon liite 39) ja Storan kolmannen ilmoituksen 1.1 kohtaan (väitetiedoksiannon liite 43).

40 Kantajan mukaan komission lähestymistapa Storan ilmoitusten osalta on ollut epäoikeudenmukainen, koska se on noudattanut niitä ainoastaan silloin, kun muita todisteita ei ole ollut. Jos ilmoitusten lisäksi on ollut muita todisteita, komissio on hyväksynyt sen todisteen, joka on epäedullisin päätöksen adressaateille.

41 Toiseksi kantaja toteaa, että komissio ei ole arvioinut oikein London Economics -raporttia (jäljempänä LE-raportti), jonka useat niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, olivat teettäneet ja jossa pyrittiin selittämään niitä markkinoiden ilmiöitä, joita komissio oli havainnut. Kantaja on lisäksi toimittanut komissiolle tietoja todistaakseen, että kantajan Workingtonin tehtaan tuotantokustannukset olivat

kasvaneet melkein saman verran kuin mitä noudatetut hinnat olivat kohonneet, vaikka kysyntä oli ollut voimakasta koko se ajan, jota päätös koskee.

- 42 Kolmanneksi kantaja toteaa, että vihjaus siitä, että kantaja olisi tahallisesti salannut todisteita haitatakseen tutkimusta (päätöksen 116 perustelukappale), on perusteton.
- 43 Lopuksi kantaja toteaa päätöksestä ilmenevän, että komissio ei ole tutkinut sitä mahdollisuutta, että Unilever plc, joka omisti TBM:n ennen kuin Iggesunds Bruk hankki sen omistukseensa, olisi vastuussa osasta tapahtuneeksi väitettyä kilpailusääntöjen rikkomista.
- 44 Komissio huomauttaa, ettei sillä ole velvollisuutta vastata yksityiskohtaisesti kaikkiin niihin kohtiin, joita väitetiedoksiintoon annetuissa vastauksissa tuodaan esiin (ks. yhdistetyt asiat 209/78—215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3125, 66 kohta), ja että se on velvollisuksiensa mukaisesti tutkinut kantajan esittämät todisteet ja väitteet sekä vastannut päätöksessä niihin kohtiin, joilla on merkitystä komission päätelmien kannalta.
- 45 Komissio toteaa, että se on ymmärtänyt kantajan väitteet, jotka koskevat Storan ilmoitusten luotettavuutta, ja ottanut ne huomioon. Komissio ei vain ollut samaa mieltä kuin kantaja. Kuten päätöksen 112 ja 113 perustelukappaleessa todetaan, useat asiakirjat tukivat näiden ilmoitusten paikkansapitävyyttä. Komission mukaan on järjenvastaista, että toisaalta sen väitetään noudattaneen Storan ilmoituksia kriittikittömästi mutta toisaalta sitä moititaan siitä, ettei se seurannut ilmoituksia pienimpiä yksityiskohtia myöten.
- 46 LE-raportin osalta komissio viittaa pääasiallisesti niihin väitteisiinsä, joilla se pyrkii osoittamaan arvioineensa oikein kartellin vaikutuksia markkinoihin (ks. jäljempänä 289 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

- 47 Komissio toteaa, että toisin kuin kantaja väittää, se ei ole milloinkaan väittänyt kantajan salanneen todisteita hallinnollisen menettelyn aikana.
- 48 Lopuksi komissio toteaa ilmoittaneensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa, ettei sillä ole mitään sellaisia todisteita, joiden perusteella voitaisiin katsoa, että Unilever plc:llä olisi ollut jokin osuus kartellissa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 49 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. mm. asia T-49/95, Van Megen Sports v. komissio, tuomio 11.12.1996, Kok. 1996, s. II-1799, 51 kohta). Vaikka komissio on perustamissopimuksen 190 artiklan perusteella velvollinen perustelemaan päätöksensä mainitsemalla ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin päätös oikeudellisesti perustuu, sekä ne syyt, joiden vuoksi komissio on tehnyt päätöksensä, komission ei kuitenkaan tarvitse käsitellä kaikkia niitä tosiseikkoja ja oikeudellisiä seikkoja, jotka hallinnollisen menettelyn kuluessa on esitetty (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Van Landewyck ym. v. komissio, tuomion 66 kohta).
- 50 Storan ilmoitusten osalta on todettava, että komissio on päätöksen 112 ja 113 perustelukappaleessa selittänyt, että muut todisteet tukevat niitä keskeisiltä osin.
- 51 Se, ettei komissio ole noudattanut kaikkia Storan ilmoituksissa olleita väittämiä, ei merkitse päätöksen perustelujen riittämättömyyttä tai puutteellisuutta. Kantajan

väitteillä nimittäin pyritään pääasiallisesti vain kiistämään se, että komissio olisi arvioinut oikein Storan ilmoitusten luotettavuutta. Koska tällaiset väitteet liittyvät päätöksen asianmukaisuuden tutkimiseen, niillä ei tässä yhteydessä ole merkitystä.

52 Tämä pitää paikkansa myös kantajan sen väitteen osalta, jonka mukaan komissio ei ollut arvioinut oikein LE-raporttia eikä niitä todisteita, joita kantaja esitti osoittaakseen, että sen kustannukset kehittyivät samalla tavalla kuin noudatetut hinnat.

53 Kantajan sen väitteen osalta, jonka mukaan päätöksessä olisi virheellisesti vihjattu, että kantaja olisi tahallisesti salannut todisteita haitatakseen tutkimusta, riittää, kun todetaan, ettei päätöksessä ole tällaista vihjausta. Kuten komissio on aiheellisesti tähdentänyt, päätöksen perustelukappale, johon kantaja viittaa, koskee ainoastaan kartelliin osallistuneiden toimenpiteitä kartellin olemassaolon peittämiseksi. Päätöksessä on yksityiskohtaisesti selitetty, miten komissio on arvioinut tätä seikkaa (ks. erityisesti päätöksen 73 perustelukappale).

54 Lopuksi on todettava, että kantaja ei ole komissiossa käydyn hallinnollisen menettelyn aikana esittänyt mitään todisteita, jotka osoittaisivat, että Unilever plc:llä olisi ollut TBM:n aikaisempaan emoyhtiönä jokin osuus kartellissa. Tällaisessa tilanteessa ei voida katsoa, että perustelut olisivat puutteellisia sen vuoksi, ettei komissio päätöksessä tarkastellut sitä, olisiko päätös voitu osoittaa Unilever plc:lle, jotta se olisi saatettu vastuuseen osasta sitä kilpailusääntöjen rikkomista, johon TBM syyllistyi.

55 Edellä olevan huomioon ottaen kanneperuste on hylättävä.

Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 56 Kantaja väittää, että päätöksen perusteluissa viitataan todisteisiin, joita ei ollut mainittu väitetiedoksiannossa, joten kantajan puolustautumisoikeuksia on loukattu.
- 57 Kantajan mukaan tämä koskee suurta osaa niistä väitteistä, jotka koskivat noudatetuksi väitettyä ”hintaa ennen määrää” -politiikkaa, sitä, että komissio katsoi Fidesin avulla harjoitetun tietojen vaihdon olevan sellaisenaan perustamissopimuksen 85 artiklan rikkomista, ja sitä, että komissio katsoi Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1987 toteutetun hinnankorotuksen johtuneen yhteistoiminnasta.
- 58 Vaikka väitetiedoksiannossa on myönnetty tarjonnan ja kysynnän olleen tasapainossa ainakin kolmen tai neljän vuoden ajan ennen vuotta 1991, päätöksessä on kantajan mukaan tätä epäedullisempia toteamuksia erityisesti, koska siinä todetaan useaan otteeseen, että vuonna 1990 oli tuotantoseisokkeja (ks. esim. 134 perustelukappale).
- 59 Lopuksi kantaja toteaa, että Iggesunds Brukin lokakuussa 1988 Alankomaissa ja (Stora-konserniin kuuluvan) Feldmühlen samana aikana Belgiassa toteuttamia hinnankorotuksia koskevia tietoja sekä Enso-Gutzeitin lokakuussa 1989 Italiassa toteuttamaa hinnankorotusta koskevia tietoja ei ollut väitetiedoksiannon liitteenä olleissa taulukoissa, joten ne on lisätty päätöksen liitteenä olleisiin taulukoihin väitetiedoksiannon jälkeen.

- 60 Komissio kiistää sen, ettei väitetiedoksiannossa olisi ollut kaikkia ”hinta ennen määrää” -politiikkaa koskevia seikkoja. Väitetiedoksiannosta ilmeni myös, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1987 toteutettu hinnankorotus johtui yhteistoiminnasta (s. 68 ja 69 sekä näillä sivuilla mainittua hintojen vahvistamista koskeva liite).
- 61 Komissio huomauttaa, että alkuperäinen väitetiedoksianto koski Fidesin tietojenvaihtojärjestelmää vain siten, että se liittyi kartelliin kokonaisuutena. Ei siis ollut syytä lausua siitä, oliko järjestelmä itsessään mahdollisesti lainvastainen. Väitetiedoksiannon tarkennuksella kuitenkin täsmennettiin, että vuoden 1991 heinäkuun jälkeen käyttöön otetulla järjestelmällä edelleen rikottiin perustamissopimuksen 85 artiklaa.
- 62 Väitetiedoksiannossa olevat tarjontaa ja kysyntää koskevat toteamukset ja päätöksessä olevat samaa asiaa koskevat toteamukset eivät komission mukaan ole millään tavalla ristiriitaisia.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 63 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan väitetiedoksiannossa on oltava väitteistä riittävän selvästi muotoiltu — vaikka vain tiivistelmän muodossa esitetty — selvitys, jotta ne, joita asia koskee, voisivat tosiasiallisesti saada tiedon, mihin toimitaan komissio väittää niiden syyllistyneen. Vain tämän edellytyksen täyttäänsään väitetiedoksianto voi täyttää sen tehtävän, joka sille on yhteisön asetuksilla annettu, eli että sen on annettava yrityksille kaikki sellaiset tiedot, joita ne tarvitsevat pystyäkseen tehokkaasti puolustautumaan ennen kuin komissio tekee lopullisen päätöksen (ks. mm. yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85—C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993, Kok. 1993, s. I-1307, 42 kohta).

- 64 Kantajan väite, jonka mukaan suurta osaa niistä väitteistä, jotka koskivat noudatetuksi väitettyä ”hintaa ennen määrää” -politiikkaa, ei ollut esitetty väitetiedoksiannossa, on tässä tapauksessa hylättävä. Kantaja ei ole yksilöinyt, miten päätöksessä olevat väitteet poikkeavat väitetiedoksiannossa olevista. Lisäksi on todettava, että päätöksessä ei ole sellaisia ”hintaa ennen määrää” -politiikkaa koskevia väitteitä, joita ei olisi saatettu kantajan tietoon väitetiedoksiannolla.
- 65 Kantajan väitettä, jonka mukaan väitetiedoksiannossa ei ole väitetty, että Fidesin tietojenvaihtojärjestelmällä sellaisenaan rikotaan perustamissopimuksen 85 artiklaa, ei myöskään voida hyväksyä. Riittää, kun todetaan, että päätöksen mukaan kyseisellä tietojenvaihtojärjestelmällä rikotaan yhteisön kilpailusääntöjä ainoastaan sikäli kuin se tukee todettua kartellia (pätöksen 1 artiklan viimeinen luettelukohta, kun se luetaan 134 perustelukappaleen kolmas kohta huomioon ottaen), vaikka komissio katsoikin, että ”[u]seassa tapauksessa nimittäin toimitettiin yrityskohtaisia tietoja tai tällaiset tiedot voitiin ’rekonstruoida’ vaikeuksitta” (sama perustelukappale).
- 66 Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 1987 tammikuussa toteutetusta yhdenmukaistetusta hinnankorotuksesta on todettava, että väitetiedoksiannossa on riittävän selvästi mainittu eräiden yritysten, muun muassa kantajan, osallistuneen siihen.
- 67 Tämä väite on esitetty väitetiedoksiannossa (s. 54) seuraavasti:

”Feldmühlen palveluksessa olleen Opladenin kalenteriin käsin tehdyt muistiinpanot (liite 44), jotka kattavat kolme sivua eli päivät 15.—17.1.1987, koskevat Feldmühlen ja useiden muiden tuottajien välistä tietojen vaihtoa, joka koski hintoja, odotettavissa olevia tilauksia ja seisokkeja ja joka liittyi Ison-Britannian markkinoilla joulukuussa 1986 / tammikuussa 1987 toteutettuun hinnankorotukseen (vrt.

liite 61, joka on [Mayr-Melnhofin] Yhdistyneen kuningaskunnan myyntiasiamiehen tiloista löydetty asiakirja, jossa todetaan seuraavaa: 'Weigin edustaja oli läsnä äskettäin pidetyssä Fidesin kokouksessa. Hän ilmoitti Weigin pitävän 9:ää prosenttia liian suurena korotuksena Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja tyytyvän 7 prosenttiin — —')."

68 Komissio toteaa lisäksi seuraavaa (väitetiedoksiannon s. 69):

"Hintoja koskevassa väitetiedoksiannon liitteessä on yksityiskohtaisia tietoja Länsi-Euroopassa vuosina 1987—1991 tehdyistä yhdenmukaistetuista hinta-aloitteista.

Tietoja on esitetty myös Ison-Britannian markkinoilla vuoden 1987 alussa tehdystä hinta-aloitteesta."

69 Teknisessä liitteessä A, johon väitetiedoksiannossa viitataan nimenomaisesti, komissio esittää yksityiskohtaisesti väitteensä, jotka koskevat Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 1987 tammikuussa toteutettua hinnankorotusta. Liitteestä ilmenee täysin yksiselitteisesti muun muassa (s. 4), että "on ilmeistä — — että toimenpiteestä keskusteltiin ja päätettiin 'toimitusjohtajasolla'.

70 Tästä seuraa, ettei kantaja ole voinut olla tietämätön siitä, että komissio väitti sen osallistuneen Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 1987 tammikuussa toteutettuun yhdenmukaistettuun hinta-aloitteeseen.

71 Kantaja on lisäksi väärässä väittäessään, ettei väitetiedoksiannosta ilmene, että vuonna 1990 toteutettiin seisokkeja.

72 Väitetiedoksiannossa todetaan nimittäin seuraavaa (s. 85):

”Kun alan kapasiteetti vuonna 1990 kasvoi samanaikaisesti kun kysyntä väheni, tuottajat pystyivät [Fidesin tietojenvaihto]järjestelmän avulla yhteensovittamaan tehtaidensa seisokit ja näin välttämään ylituotannon ja hintojen laskun.”

73 Eräiden tuottajien ilmoittamia ja toteuttamia hinnankorotuksia koskevien tietojen osalta on todettava, ettei komissio kiistä kantajan väitettä, jonka mukaan näitä tietoja ei ole esitetty sen enempää väitetiedoksiannon tekstissä kuin sen liitteissäkään. Kantaja ei siis ole voinut tehokkaasti esittää huomautuksiaan kyseisistä toisiseikoista. Komissio ei olisi saanut käyttää päätöksensä perustana tietoja, joita ei saatettu yritysten tietoon hallinnollisen menettelyn kuluessa. Nämä toisiseikat on siis jätettävä huomiotta päätöksen asianmukaisuutta tutkittaessa.

74 Tämä kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaaminen ei kuitenkaan sellaisenaan voi vaikuttaa koko päätöksen pätevyYTEEN, koska päätös ei perustu ainoastaan näihin tietoihin (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 100/80, 101/80, 102/80 ja 103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, 30 kohta).

75 Kanneperuste on siis hylättävä.

B Aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkomista koskevat kanneperusteet

Kanneperuste, jonka mukaan kantaja ei ole päätöksen oikea adressaatti

Kanneperusteen tutkittavaksi ottaminen

- 76 Komissio epäilee, onko kantajalla perusteltua intressiä väittää, että päätös olisi pitänyt osoittaa Iggesund Paperboardille, sillä kantaja myöntää vastaavansa Iggesund Paperboardin velvoitteista, jos sakko lopulta määrätään sille.
- 77 Tältä osin riittää, kun huomautetaan, että kantaja kuuluu niihin yrityksiin, joiden on päätöksen 1 artiklassa todettu osallistuneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen. Kantajalla on tästä syystä perusteltu intressi riitauttaa tämä toteamus täysin riippumatta taloudellisista seikoista, koska kyseinen toteamus voi ainakin vahingoittaa sen mainetta.
- 78 Tästä seuraa, että kanneperuste on tutkittava.

Asiakysymys

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 79 Kantajan mukaan päätös on osoitettu konsernin emoyhtiölle, kun useat konserniyhtiöt olivat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen tai kun oli selviä todisteita siitä, että emoyhtiöllä itsellään oli jokin osuus kilpailusääntöjen rikkomisessa (pätöksen 143 perustelukappale). Kantajan mukaan kumpikaan näistä edellytyk-

sistä ei täyty tässä tapauksessa. Itse asiassa ainoastaan yhden MoDo-konserniin kuuluvan yhtiön eli Iggesund Paperboardin on väitetty osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen, eikä kantaja itse ole osallistunut siihen.

80 Kantaja toteaa, että komissio ei ole tässä tapauksessa soveltanut edes niitä yleisiä perusteita, jotka on mainittu päätöksessä. Päätöksen 152 ja 153 perustelukappaleen mukaan komissio on muun muassa katsonut yhtäältä, että sakon periminen voisi osoittautua vaikeaksi, jos päätös osoitettaisiin Iggesund Paperboardille, ja toisaalta, että Iggesund Paperboard ei ollut todella itsenäinen suhteessa kantajaan. Koska komissio on soveltanut näitä erityisiä perusteita ainoastaan kantajan tapauksessa, komissio on kantajan mukaan loukannut kohtuullisuusperiaatetta, yhdenvertaisuusperiaatetta, syrjintäkiellon periaatetta ja luottamuksensuojan periaatetta.

81 Lisäksi kantaja toteaa, että komission lähestymistapa ei ole perusteltu päätöksen 153 perustelukappaleessa mainittujen erityisten perusteiden vuoksi. Ensinnäkin väite, ettei Iggesund Paperboard olisi pystynyt maksamaan sakkoa, on kantajan mukaan virheellinen. Seuraavaksi kantaja toteaa, että komissio on katsonut virheellisesti, ettei Iggesund Paperboard ollut todella itsenäinen suhteessa kantajaan. Pelkästään se, ettei Iggesund Paperboardilla ollut omaisuutta eikä työntekijöitä, ei kantajan mukaan estä pitämästä sitä yrityksenä yhteisön oikeudessa tarkoitettussa mielessä. Komissio on itse myöntänyt, että Iggesund Paperboard täytti kaikki ne edellytykset, että sitä olisi voitu pitää yrityksenä, koska se oli itsenäinen taloudellinen kokonaisuus. Kantajan mielestä Iggesund Paperboardia ei näin ollen voitu pitää ”tyhjänä kuorena”.

82 Kantaja toteaa, että jos yrityksellä on määräysvallansa kaikki toiminnan harjoittamisen vaatima omaisuus, ei ole välttämätöntä, että se omistaa tämän omaisuuden. Tämä ajatus on vahvistettu ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 16 päivänä tammikuuta 1991 tehdystä komission päätöksessä 91/50/ETY (IV/32.732 — IJsselcentrale (ICJ) ym.; EYVL L 28, s. 32). Se, että emoyhtiö huolehtii eräistä aputoiminnoista, kuten lakiasioista ja kirjanpidosta, ja laskuttaa niistä konserniyhtiöitä, ei myöskään estä pitämästä Iggesund Paperboardia yrityksenä.

- 83 Lopuksi kantaja toteaa, ettei ole näytetty toteen, että se olisi tiennyt lainvastaisiksi väitetyistä teoista ja että sillä olisi ollut tosiasiallinen määräysvalta Iggesund Paperboardin toiminnan osalta. Sen perusteella, että kantaja pystyi antamaan määräyksiä Iggesund Paperboardille ja valitsi sen johdon, ei vielä voida katsoa, että kantaja olisi vastuussa Iggesund Paperboardin toiminnasta tai että Iggesund Paperboard ja kantaja muodostaisivat yhden taloudellisen yksikön.
- 84 Komissio toteaa, että kilpailuoikeudellisessa mielessä yritys voidaan määritellä taloudelliseksi yksiköksi, jolla on erillinen organisaatio, joka muodostuu henkilöistä sekä aineellisista ja aineettomista tekijöistä ja jolla pysyvästi pyritään tiettyyn taloudelliseen päämäärään (asia T-11/89, Shell v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-757, 311 kohta).
- 85 Komissio toteaa, että useiden samaan konserniin kuuluvien, yhteisen johdon ja määräysvallan alaisina toimivien yhtiöiden voidaan katsoa kuuluvan samaan yritykseen. Komission mukaan sillä on tältä osin laaja harkintavalta ratkaistessaan, mille tällaisen rakenteen tasolle päätös on osoitettava. Vaikka komissio olisikin voinut osoittaa päätöksen Iggesund Paperboardille, tämä ei näin ollen merkitse, että se olisi ollut velvollinen tekemään niin. Komissio toteaa, että kartellissa oli sitä paitsi ollut mukana kaksi kantajan tytäryhtiötä eli Iggesund Paperboard (Workington) Ltd ja Iggesunds Bruk.
- 86 Lopuksi komissio toteaa, että päätöksen 152 ja 153 perustelukappaleessa mainittuihin syihin on vedottu aiheellisesti, sillä Iggesund Paperboardilla ei ollut lainkaan omaisuutta eikä työntekijöitä. Se oli siis vain ”tyhjä kuori”, jonka osakepääoma oli 50 000 Ruotsin kruunua (SEK).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 87 Kun perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletään yrityksiä erityisesti tekemästä sellaisia sopimuksia tai osallistumasta sellaisiin yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla, artikla koskee taloudellisia yksiköitä, joista kullakin on erillinen organisaatio, joka muodostuu henkilöistä sekä aineellisista ja aineettomista tekijöistä ja jolla pysyvästi pyritään tiettyyn taloudelliseen päämäärään eli tällainen on sellainen organisaatio, joka voi osallistua tämän määräyksen rikkomiseen (em. asia *Shell v. komissio*, tuomion 311 kohta).
- 88 Tässä tapauksessa kantajan ja niiden eri yhtiöiden, jotka kuuluivat kantajan ”Paperboard”-tulosityhmään, jota Iggesund Paperboard muodollisesti johti, on katsottava muodostavan erillisen organisaation, joka muodostuu henkilöistä sekä aineellisista ja aineettomista tekijöistä ja jolla pysyvästi pyritään päämäärään, jona on erityisesti kartongin tuotanto ja myynti voiton maksimoimiseksi, tarpeen vaatiessa jopa organisaation joidenkin yksittäisten osien oman voiton kustannuksella. Kullakin yhtiöllä on tässä organisaatiossa määrätty roolinsa (ks. vastaavasti em. asia *Shell v. komissio*, tuomion 312 kohta).
- 89 Päätöksestä nimittäin ilmenee (ks. mm. 153 perustelukappaleen ensimmäinen kohta), että Iggesund Paperboard on kantajan täysin omistama ”myyntiyhtiö”, jonka osakepääoma on 50 000 SEK.
- 90 Saman perustelukappaleen toisessa kohdassa todetaan lisäksi seuraavaa:

” — — Iggesund Paperboard AB ei omista kartonkitehtaita eikä se ole henkilöstönsä nähden työnantaja. Iggesunds Bruk AB:n aikaisemmin omistaman omaisuuden omistaa nyt tämä yhtiö, joka on MoDon täysin omistama yhtiö, jolla ei ole toimintaa. Ruotsissa koko henkilöstö on MoDon itsensä palveluksessa — — ”.

- 91 Kantaja ei kiistä mitään näistä toteamuksista.
- 92 Kantajan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamista vastauksista lisäksi ilmenee, että silloin kun todettu kilpailusääntöjen rikkominen päättyi, Iggesund Paperboard (Workington) Ltd eli entinen TBM edelleen omisti Workingtonissa (Yhdistyneessä kuningaskunnassa) sijaitsevan kartonkitehtaan, että tämän kartonkitehtaan liikevaihto merkittiin sen kirjanpitoon ja että tämän tehtaan henkilöstö edelleen oli sen palveluksessa. Vastauksista ilmenee myös, että Iggesund Paperboardin tilinpäätökseen ei ollut kirjattu lainkaan liikevaihtoa ja erityisesti että Iggesunds Brukin kartonkitehtaan liikevaihto kirjattiin kantajan tilinpäätökseen.
- 93 Kantajan tilinpäätöksestä vuodelta 1991 ilmenee, että MoDo-konsernin liiketoimintaa hoidettiin kuuden ”myyntiyhtiön”, muun muassa Iggesund Paperboardin, välityksellä, mutta että kantaja huolehti kaikkien konserniyhtiöiden puolesta eräistä toiminnoista, muun muassa lakiasioista sekä tietojenkäsittely- ja rahoituspalveluista.
- 94 Ilman, että olisi tarpeen tutkia, voiko päätöksen osoittaminen kantajalle olla perusteltua muiden päätöksen 152 ja 153 perustelukappaleessa mainittujen syiden vuoksi, on näin ollen katsottava, että komissio on aiheellisesti todennut päätöksen 153 perustelukappaleen toisen kohdan lopussa seuraavaa: ”Tässä menettelyssä päätös on siis osoitettava MoDo-konsernille itselleen [jota emoyhtiö edustaa] eikä tytäryhtiölle, joka ei todellisuudessa ole itsenäinen, jolla ei ole omaisuutta eikä työntekijöitä.”
- 95 Vaikka kantaja väittää, että ainoastaan Iggesund Paperboard osallistui kilpailusääntöjen rikkomiseen, on todettava, että Iggesund Paperboard (Workington) Ltd oli myös mainittu PG Paperboardin jäsenluettelossa ja että sen palveluksessa olevia henkilöitä oli osallistunut JMC:n kokouksiin. Kun komissio on osoittanut päätöksen kantajalle, se on siis noudattanut päätöksen 143 perustelukappaleessa mainittua

perustetta, jonka mukaan päätös on osoitettava konsernin emoyhtiölle, jos useat konserniyhtiöt ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen.

- 96 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperuste on hylättävä.

*Kanneperuste, jonka mukaan komissio ei ole näyttänyt toteen, että määrrien sääte-
lyä ja tuotannon rajoittamista koskenutta yhteistoimintaa olisi harjoitettu*

- 97 Kanneperusteessa on kolme osaa. Kahta ensimmäistä osaa käsitellään yhdessä ja kolmatta erikseen.

Kanneperusteen kaksi ensimmäistä osaa, joiden mukaan markkinaosuuksien jäädyttämiseen tähdänneestä yhteistoiminnasta ja tarjonnan valvontaan tähdänneestä yhteistoiminnasta ei ole näyttöä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 98 Kanneperusteen ensimmäisessä osassa kantaja kiistää komission väitteet siitä, että määrä oli säännelty. Nämä väitteet perustuvat pääasiallisesti Storan ilmoituksiin. Kantajan mukaan muut todisteet eivät kuitenkaan tue näitä ilmoituksia.

- 99 Kantaja väittää, että kysynnän kasvu jatkui vuoden 1991 toukokuuhun saakka ja että alan tuotantokapasiteetti oli täydessä käytössä vuosina 1987—1990. Tämän perusteella kantaja kiistää päätöksessä olevan väitteen, jonka mukaan tuottajien oli

vuoden 1990 kuluessa aina vain lisääntyvässä määrin pakko turvautua tuotantoseisokkeihin.

- 100 Lisäksi kantaja toteaa, että 3.10.1988 tehdyt muistiinpanot (väitetiedoksiannon liite 102) osoittavat, ettei tuona ajankohtana ollut mitään määrien valvontajärjestelmää.
- 101 Lopuksi kantaja kiistää sen, että Paper Agents Associationin (jäljempänä PAA) kokouksia koskevat asiakirjat voisivat tukea komission ajatusta. Kantaja katsoo, ettei näitä asiakirjoja pitäisi ottaa huomioon.
- 102 Kanneperusteen toisessa osassa kantaja kiistää komission väitteet siitä, että markkinaosuuksien jäädyttämiseen tähdännyttä yhteistoimintaa olisi harjoitettu. Kantajan mukaan useat seikat osoittavat, että Storan ilmoitukset, joihin komissio on tukeutunut, eivät ole luotettavia.
- 103 Kantaja toteaa ensinnäkin, että kuvaus markkinaosuuksien jäädyttämiseen tähdänneistä toimenpiteistä ei ole johdonmukainen. Komissio ei ole ottanut huomioon sitä, etteivät tuottajat pystyneet sopimaan markkinaosuuksien jäädyttämisestä pitämättä yhteyttä asiakkaisiin ja tilauksia hylkäämättä. Päätöksessä ei ole mainittu tuotteita, joiden markkinaosuuksista oli kyse. Päätöksessä ei täsmennetä, oliko seuraavalle vuodelle ennakoitu kasvu määritetty yksilöllisesti vai yhdessä. Kantajan mukaan näiden seikkojen olisi kuitenkin väistämättä oltava keskeisellä sijalla missä tahansa markkinaosuuksien jäädyttämistä koskevassa sopimuksessa. Storan toimitamat tiedotkaan eivät kantajan mielestä ole johdonmukaisia. Stora on nimittäin ilmoittanut (väitetiedoksiannon liite 39), että keskustelut tästä aiheesta koskivat kansallisia ryhmittymiä, vaikka Storan 23.12.1992 päivätyssä kirjeessä (väitetiedoksiannon liite 43) väitetään, että sopimus koski markkinaosuuksia tuottajakonserneittain.

- 104 Toiseksi kantaja toteaa, että sen markkinaosuuksissa eri kansallisilla markkinoilla oli esiintynyt merkittävää vaihtelua ja että sen markkinaosuus Manner-Euroopassa oli kasvanut huomattavasti. Kantajan mukaan komissio myöntää itsekkin, että useat suuret tuottajat olivat pystyneet kasvattamaan markkinaosuuksiaan jonkin verran.
- 105 Kolmanneksi kantaja toteaa, ettei komissio ole ottanut asianmukaisesti huomioon kartongin vähäistä hintajoustoa.
- 106 Neljänneksi kantaja toteaa, että markkinaosuuksien jäädyttämiseen tähdänneeseen sopimukseen olisi väistämättä pitänyt liittyä tuotantoseisokkeja ja uutta kapasiteettia koskevia sopimuksia. Useat tuottajat kuitenkin olivat kasvattaneet tuotantokapasiteettiaan kyseisenä aikana.
- 107 Komissio vastaa, että päätöksessä todetaan tuottajien ymmärtäneen, ettei hintoja voitu pitkään valvoa valvomatta samanaikaisesti myös määriä tarjonnan ja kysynnän tasapainon varmistamiseksi. Tästä syystä tuottajat katsoivat, että hintakartellia oli välttämätön tukea määrien valvontaa koskevalla sopimuksella. Sillä, ettei tätä järjestelmää tarvinnut tietynä aikana ottaa käyttöön, ei ole merkitystä. Lisäksi komissio toteaa, että on todisteita siitä, että Iggesund oli toteuttanut tarjonnan valvontaan tärkeitä toimenpiteitä, kun se oli välttämätöntä (päätöksen 94 ja 95 perustelukappale). Komissio huomauttaa myös, että tuottajien oli todettu sopineen markkinaosuuksien jäädyttämisestä senhetkisille tasoille jäädyttämisen kuitenkin olematta ehdotonta (52—56 perustelukappale).
- 108 Komissio toteaa, että määrien valvontajärjestelmää pidettiin välttämättömänä sen vuoksi, että määrien huomattava kasvu olisi merkinnyt hintojen laskua. Vähäistä hintajoustoa koskevassa kantajan väittämässä ei siis ole kyse samasta asiasta kuin komission väitteessä.

- 109 Komissio väittää, että päätöksessä esiin tuodut päätelmät perustuvat vahvaan näyttöön. Komissio viittaa tältä osin Storan ilmoituksiin ja päätöksen 53—55 ja 58—59 perustelukappaleessa kuvailtuihin asiakirjoihin.
- 110 Komissio vakuuttaa, ettei se ole milloinkaan väittänyt markkinaosuuksien pysyneen vakioina (pätöksen 59—60 perustelukappale).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 111 Päätöksen 1 artiklan sanamuodon mukaan tässä artiklassa tarkoitetut yritykset ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että ne ovat viiteajanjaksona osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joiden mukaisesti yhteisön kartongintoimittajat ”saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämisestä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa” ja ”toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen”.
- 112 Komission mukaan PWG:n kokouksiin osallistuneet ottivat viiteajanjaksona käyttöön nämä päätöksessä osastoon ”määrien säätely” sisällytetyt salaisen yhteistyön kaksi muotoa. Päätöksen 37 perustelukappaleen kolmannelta kohdasta nimittäin ilmenee, että PWG:n varsinainen tehtävä — sellaisena kuin Stora sen ilmaisi — ”oli erityisesti keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista sekä hinnankorotuksista ja kapasiteeteista ja harjoittaa niiden osalta yhteistoimintaa”.
- 113 PWG:n osuudesta markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön päätöksessä (37 perustelukappaleen viides kohta) todetaan seuraavaa: ”Hinnankorotuksia

koskeneiden toimenpiteiden yhteydessä PWG:ssä keskusteltiin perusteellisesti kansallisten ryhmittymien ja yksittäisten tuottajakonsernien markkinaosuuksista Länsi-Euroopassa. Tämä johti tiettyihin osallistujien välisiin 'järjestelyihin', jotka koskivat niiden markkinaosuuksia ja joilla pyrittiin välttämään sellainen tilanne, että hintoja koskeneet yhdenmukaistetut aloitteet olisivat menettäneet merkityksensä ylitarjonnan vuoksi. Suuret tuottajakonsernit itse asiassa sopivat pysyttävänsä markkinaosuutensa tasolla, joka vastasi vuosittain ilmoitettuja myynti- ja tuotantolukuja, jotka Fides julkaisi lopullisina aina seuraavan vuoden maaliskuussa. Markkinaosuuksien kehitystä analysoitiin PWG:n joka kokouksessa Fidesin kuukausittaisen lukujen pohjalta, ja jos ilmeni huomattavia muutoksia, syylliseksi epäillyltä yritykseltä vaadittiin selitystä."

114 Päätöksen 52 perustelukappaleessa todetaan, että "PWG:ssä vuonna 1987 tehdyssä sopimuksessa määrättiin Länsi-Euroopan tärkeimpien tuottajien senhetkisten markkinaosuuksien 'jäädymisestä' sekä siitä, että uusia asiakkaita ei saanut yrittää hankkia eikä senhetkistä markkina-asemaa parantaa aggressiivisella hintapolitiikalla".

115 Päätöksen 56 perustelukappaleen ensimmäisessä kohdassa todetaan seuraavaa: "Tärkeimpien tuottajien perussopimusta markkinaosuuksiensa pysyttämisestä sovellettiin koko sen ajan, jota tämä päätös koskee." Päätöksen 57 perustelukappaleen mukaan "[m]arkkinaosuuksien kehitystä" tarkasteltiin PWG:n joka kokouksessa väliaikaisten tilastojen pohjalta". Päätöksen 56 perustelukappaleen viimeisessä kohdassa todetaan vielä seuraavaa: "Markkinaosuuksia koskeviin keskusteluihin osallistuneet yritykset olivat PWG:n jäsenet eli Cascades, Finnboard, KNP (vuoteen 1988), [Mayr-Melnhof], MoDo, Sarrió, Stora-konserniin kuuluvat kaksi tuottajaa CBC ja Feldmühle sekä Weig (vuodesta 1988)."

116 On katsottava komission näyttäneen toteen oikein, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden välillä oli markkinaosuuksia koskevaa salaista yhteistyötä.

- 117 Komission analyysi perustuu pääasiallisesti Storan ilmoitukseen (väitetiedoksiannon liitteet 39 ja 43), ja väitetiedoksiannon liite 73 tukee sitä.
- 118 Väitetiedoksiannon liitteessä 39 Stora toteaa seuraavaa: ”PWG on kokoontunut vuodesta 1986 lähtien edistääkseen markkinoiden säätelyä. — — Muun (lainmukaisen) toimintansa ohella sen tarkoituksena oli keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista sekä hinnankorotuksista, kysynnästä ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Sen tehtävänä oli pääasiallisesti arvioida, mikä tarkalleen on tarjonta- ja kysyntätilanne markkinoilla ja mitä toimenpiteitä on toteutettava markkinoiden säätelyä varten, sekä esittää tämä arvio President Conferencelle.”
- 119 Nimenomaan markkinaosuuksia koskeneen salaisen yhteistyön osalta Stora toteaa, että ”Euroopan yhteisön, EFTA:n sekä niiden muiden maiden, joihin PG Paperboardin jäsenet toimittavat kartonkia, kansallisten ryhmittymien saavuttamia markkinaosuuksia tarkasteltiin PWG:ssä” ja että PWG ”keskusteli mahdollisuudesta pysyttää markkinaosuudet edellisen vuoden tasolla” (väitetiedoksiannon liite 39, 19 kohta). Stora toteaa myös (sama asiakirja, 6 kohta), että ”[t]änä samana aikana keskusteltiin myös tuottajien markkinaosuuksista Euroopassa siten, että ensimmäisenä viiteajanjaksona käytettiin vuoden 1987 tasoja”.
- 120 Komission 23.12.1991 päivätyssä kirjeessä esittämiin kysymyksiin 14.2.1992 lähettämässään vastauksessa (väitetiedoksiannon liite 43) Stora täsmentää vielä seuraavaa: ”PWG:n jäsenten sopimukset markkinaosuuksien tasosta koskivat koko Eurooppaa. Sopimukset perustuivat edellisen vuoden kokonaismääriin, jotka yleensä olivat lopullisina käytettävissä seuraavan vuoden maaliskuussa” (1.1 kohta).
- 121 Tätä toteamusta vahvistaa samassa asiakirjassa oleva seuraava maininta: ”— — keskustelut johtivat siihen, että PWG:n jäsenet tekivät yleensä kunkin vuoden maaliskuussa

kuussa sopimuksen, jolla pyrittiin pysyttämään niiden markkinaosuudet edellisen vuoden tasolla” (1.4 kohta). Stora toteaa, että ”[s]opimusten noudattamisen varmistamiseksi ei ollut toteutettu mitään toimenpiteitä” ja että PWG:n kokouksiin osallistuneet ”tiesivät, että jos ne ryhtyvät poikkeuksellisiin toimenpiteisiin markkinoilla, joille muut toimittavat kartonkia, muut saattaisivat kostaa tämän toisilla markkinoilla” (sama kohta).

122 Stora toteaa vielä, että kantaja (”Iggesund”) oli osallistunut markkinaosuuksia koskeneisiin keskusteluihin (1.2 kohta, s. 3).

123 Väitetiedoksiannon liite 73 tukee Storan väitteitä markkinaosuuksia koskeneesta salaisesta yhteistyöstä. Tämä (Mayr-Melnhof-konserniin kuuluvalta) FS-Kartonilta löydetty asiakirja on 28.12.1988 päivätty markkinatilannetta koskeva luottamuksellinen muistio, jonka Mayr-Melnhof-konsernin myynnistä vastaava markkinointijohtaja Saksasta (Katzner) oli osoittanut Mayr-Melnhofin toimitusjohtajalle (Gröler) Itävaltaan.

124 Tämän asiakirjan, jota lainataan päätöksen 53—55 perustelukappaleessa, mukaan ”toimitusjohtajaryhmän” (Präsidentenkreis) tiiviimpi yhteistyö, josta oli päätetty vuonna 1987, oli tehnyt joistakin ”voittajia” ja toisista ”häviäjiä”. Muistion laatija luokittelee Mayr-Melnhofin häviäjiin useista syistä, erityisesti seuraavista:

”2) Sopimukseen päästiin ainoastaan ’rankaisemalla’ meitä — meitä vaadittiin tekemään ’uhrauksia’.

3) Vuoden 1987 markkinaosuudet piti ’jäädyttää’, aikaisemmat yhteydet säilyttää, eikä mitään uutta toimintaa tai laatua saanut edistää hinnoittelulla (tämän tulos nähdään tammikuussa 1989 — jos kaikki ovat rehellisiä).”

- 125 Näitä virkkeitä on tulkittava ottaen huomioon muistion laajempi asiayhteys.
- 126 Muistion laatija tuo tältä osin ikään kuin johdantona esiin Euroopan tasolla tapahtuvan tiiviimmän yhteistyön ”toimitusjohtajaryhmässä”. Mayr-Melnhof on tulkinut tätä ilmaisua siten, että se tarkoittaa samalla yleisesti sekä PWG:tä että PC:tä, toisin sanoen siten, ettei se viittaa mihinkään yksittäiseen tilaisuuteen tai kokoukseen (väitetiedoksiannon liite 75, 2. a kohta); tätä tulkintaa ei ole syytä käsitellä tässä yhteydessä.
- 127 Seuraavaksi muistion laatija toteaa, että tämä yhteistyö on johtanut ”hintakuriin”, joka on tehnyt joistakin ”voittajia” ja toisista ”häviäjiä”.
- 128 Vuoden 1987 tasolle jäädytettäviä markkinaosuuksia koskevaa toteamusta on siis tarkasteltava ottaen huomioon asiayhteys eli tämä kuri, josta ”toimitusjohtajaryhmä” päätti.
- 129 Lisäksi se, että vuosi 1987 mainitaan viitevuotena, on yhdenmukaista Storan toisen ilmoituksen kanssa (väitetiedoksiannon liite 39; ks. edellä 119 kohta).
- 130 Siitä, mikä oli PWG:n osuus toimitusten valvontaa koskeneessa salaisessa yhteistyössä, jolle tunnusomaista oli koneiden seisokkiaikojen tarkastelu, päätöksessä todetaan, että PWG:llä oli ratkaiseva osuus seisokkien toteuttamisessa, koska vuodesta 1990 lähtien tuotantokapasiteetti kasvoi ja kysyntä väheni; päätöksessä todetaan seuraavaa: ”— — vuoden 1990 alussa tärkeimmät tuottajat — — katsoivat hyödylliseksi sopia PWG:ssä siitä, että seisokit ovat tarpeen. Suuret tuottajat tajusivat, etteivät ne voineet kasvattaa kysyntää laskemalla hintoja ja että tuotannon jatkaminen täydellä kapasiteetilla vain johtaisi hintojen laskuun.

Se, kuinka pitkät seisokit olivat tarpeen tarjonnan ja kysynnän tasapainon palauttamiseksi, voitiin teoriassa laskea kapasiteettiraporttien perusteella — — ” (päätöksen 70 perustelukappale).

- 131 Päätöksessä todetaan lisäksi seuraavaa: ”PWG ei kuitenkaan muodollisesti määrännyt kullekin tuottajalle seisokkiaikaa. Storan mukaan sellaisen koneiden seisokkiaikojen koskevan koordinoitun suunnitelman laatimisessa, joka olisi kattanut kaikki tuottajat, ilmeni käytännön vaikeuksia. Stora toteaa, että tämän vuoksi käytössä oli vain ’löyhä kannustusjärjestelmä’” (päätöksen 71 perustelukappale).
- 132 On katsottava, että komissio on riittävästi näyttänyt toteen PWG:n kokouksiin osallistuneiden välillä olleen tuotantoseisokkeja koskenutta salaista yhteistyötä.
- 133 Komission esittämät asiakirjat tukevat sen analyysiä.
- 134 Stora on toisessa ilmoituksessaan (väitetiedoksiannon liite 39, 24 kohta) todennut seuraavaa: ”Sillä, että PWG päätti alkaa noudattaa hinta ennen määrää -politiikkaa, ja sillä, että yhdenmukaisten hintojen järjestelmä otettiin vähittäin käyttöön vuodesta 1988 alkaen, PWG:n jäsenet myönsivät, että seisokit olivat välttämättömiä näiden hintojen säilyttämiseksi kysynnän kasvun heikentyessä. Tuottajat eivät olisi ilman seisokkeja pystyneet säilyttämään sovittuja hintatasoja ylikapasiteetin kasvaessa.”
- 135 Ilmoituksensa seuraavassa kohdassa Stora toteaa seuraavaa: ”Kartonkiteollisuus pystyi vuosina 1988 ja 1989 toimimaan käytännöllisesti katsoen täydellä kapasiteetilla. Muut kuin tavanomaiset kunnossapito- ja lomaseisokit osoittautuivat välttämättömiksi vasta vuodesta 1990 alkaen. — — Tilausten vähentyessä oli lopulta

turvauduttava seisokkeihin hinta ennen määrää -politiikan säilyttämiseksi. Kulta-kin tuottajalta (tuotannon ja kulutuksen tasapainon varmistamiseksi) edellytetty seisokkiaika voitiin laskea kapasiteettiraporttien perusteella. PWG ei muodollisesti määrännyt noudatettavia seisonta-aikoja, vaikka olemassa olikin löyhä kannustusjärjestelmä — — .”

- 136 Väitetedoksiannon liitteen 73 osalta on todettava, että ne syyt, joiden perusteella kyseisen muistion laatija tuolloin piti Mayr-Melnhofia ”häviäjänä”, ovat tärkeitä todisteita PWG:n kokouksiin osallistuneiden välisestä seisokkeja koskeneesta salaisesta yhteistyöstä.

- 137 Muistion laatija nimittäin toteaa seuraavaa:

”4) Tällä kohtaa asianosaisten käsitykset siitä, mihin tavoitteeseen on pyrittävä, alkavat poiketa toisistaan.

— —

- c) Koko myyntihenkilöstö ja Euroopan myyntiedustajat on vapautettu määräbudjeteistaan, ja on noudatettu ankaraa, lähestulkoon poikkeuksetonta hintapolitiikkaa (työntekijämme eivät ole aina ymmärtäneet muuttunutta asennettamme markkinoihin — aikaisemmin vaadittiin pelkästään määriä ja nyt ainoastaan hintakuria silläkin uhalla, että koneet joudutaan seisauttamaan).”

- 138 Mayr-Melnhof väittää (väitetiedoksiannon liite 75), että edellä lainattu kappale koskee ainoastaan yrityksen sisäistä tilannetta. Kun tätä otetta analysoidaan ottaen huomioon muistio yleisemmin, osoittautuu, että siinä on kyse ”toimitusjohtajaryhmässä” päätetyn ankaran politiikan täytäntöönpanosta myyntihenkilöstön tasolla. Tämän asiakirjan on tulkittava osoittavan, että vuoden 1987 sopimukseen osallistuneet, toisin sanoen ainakin PWG:n kokouksiin osallistuneet, kiistattomasti ovat arvioineet sitä, mikä vaikutus heidän hyväksymällään politiikalla on siinä tapauksessa, että sitä noudatetaan ankarasti.
- 139 Edellä olevan perusteella ja ilman, että olisi välttämätöntä ottaa huomioon väitetiedoksiannon liitettä 102, on katsottava, että komissio on oikeudellisesti riittävällä tavalla näyttänyt toteen, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden välillä on ollut markkinaosuuksia koskenutta salaista yhteistyötä ja että näiden samojen yritysten välillä on ollut seisokkeja koskenutta salaista yhteistyötä. Koska TBM / Iggesund Paperboard (Workington) Ltd / Iggesund Paperboard ovat osallistuneet PWG:n kokouksiin (ks. jäljempänä 370 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja koska kantaja on nimenomaisesti mainittu Storan ilmoituksissa, komissio on aiheellisesti katsonut kantajan olevan vastuussa osallistumisesta näihin kahteen salaiseen yhteistyön muotoon.
- 140 Kantajan Storan ilmoituksia vastaan esittämä vastaväite, jolla pyritään kiistämään niiden todistusarvo, ei heikennä tätä toteamusta.
- 141 Nämä ilmoitukset nimittäin ovat kiistämättömästi peräisin sellaiselta yritykseltä, jonka on katsottu osallistuneen väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja ne sisältävät yksityiskohtaisen kuvauksen PG Paperboardin toimielimissä käytyjen keskustelujen luonteesta, PG Paperboardiin kuuluneiden yritysten tavoitteesta sekä kyseisten yritysten osallistumisesta sen eri toimielinten kokouksiin. Koska muut aineistoon sisältyvät asiakirjat tukevat tätä keskeistä todistetta, se tukee komission väitteitä asiassa merkityksellisellä tavalla.

- 142 Kantajan väitettä, jonka mukaan yritysten tosiasiallinen toiminta osoittaisi komission väitteet perusteettomiksi, ei myöskään voida hyväksyä.
- 143 Ensinnäkään sitä, että PWG:n jäsenet ovat olleet salaisessa yhteistyössä ”hinta ennen määrää -politiikan” kahden osatekijän osalta, ei pidä sekoittaa salaisessa yhteistyössä sovitun toteuttamiseen. Komission esittämällä todisteilla on nimittäin sellainen todistusarvo, että tiedot kantajan tosiasiallisesta toiminnasta markkinoilla eivät heikennä niiden komission päätelmien luotettavuutta, jotka koskevat nimenomaan sitä, että näiden riidanalaisen politiikan kahden osatekijän osalta on harjoitettu salaista yhteistyötä.
- 144 Toiseksi on todettava, että kantajan esittämät tiedot eivät osoita komission väitteitä vääriksi. On korostettava, että komissio myöntää nimenomaisesti, että markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ei liittynyt ”mitään virallista seuraamus- tai kompensatiomekanismia, jolla olisi vahvistettu markkinaosuuksia koskevaa sopimusta”, ja että tiettyjen suurten tuottajien markkinaosuudet kasvoivat jonkin verran vuosi vuodelta (ks. erityisesti päätöksen 59 ja 60 perustelukappale). Lisäksi komissio myöntää, että koska kartonkiteollisuus oli toiminut täydellä kapasiteetilla vuoden 1990 alkuun saakka, seisokkeja ei tuohon mennessä ollut tarvittu käytännöllisesti katsoen lainkaan (pätöksen 70 perustelukappale).
- 145 Kolmanneksi on todettava, että kaksi asiakirja-ainestoon sisältyvää asiakirjaa vahvistaa kantajan noudattaneen PWG:ssä päätettyä ”hinta ennen määrää” -politiikkaa.
- 146 Muistiossa, jonka (Stora-konserniin kuuluvan) Kopparforsin edustaja oli laatinut 23.1.1990 pidetystä PAA:n kokouksesta, todetaan seuraavaa: ”Iggesund sanoi, että Thames oli joitakin kertoja seisauttanut tuotantonsa, sillä se tekee mielummin niin kuin laskee hintoja” (väitetiedoksiannon liite 130).

- 147 Mayr-Melnhof Peggini edustajan 4.4.1990 pidetystä PAA:n kokouksesta laatimassa muistiossa todetaan samansuuntaisesti seuraavaa:

”*Thames Board* (Iggesund). Toimitusaika kolme viikkoa. Ison-Britannian kysyntä on pienempää kuin samana kautena vuonna 1989. Toteutetaan mieluummin seisokkeja kuin lasketaan hintoja. Huhtikuun hinnankorotus on toteutettu täysin” (väitetedoksiannon liite 131).

- 148 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperusteen ensimmäinen ja toinen osa on hylättävä.

Kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan komissio on arvioinut Fidesin tilastojen merkityksen väärin

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 149 Kantaja väittää, ettei komissio ole arvioinut Fidesin tilastojen merkitystä oikein. Komissio on liioitellut niiden tärkeyttä ja lainvastaisuutta. Kantajan mukaan tilastot eivät olleet niin yksityiskohtaisia, että ne olisivat mahdollistaneet markkinaosuuksia koskeneen järjestelmän valvonnan.

- 150 Vaikka onkin totta, että Fidesin keräämät tilastotiedot eriteltiin maittain lukuun ottamatta viikoittaisia raportteja uusista tilauksista, tilastoista ei voitu tunnistaa kunkin tuottajan toimituksia.

- 151 Lisäksi kantaja korostaa komission myöntäneen, että vuoden aikana tuottajat yleensä käyttivät väliaikaisia tilastoja (päätoimen 63 perustelukappale). Näistä tilastoista sai vain yleisluonteisia tietoja kysynnän suuntauksesta. Kantajan mukaan PWG:n kokouksiin osallistuneet eivät tässä tilanteessa pystyneet näiden tilastojen perusteella analysoimaan järkevällä tavalla markkinaosuuksia ja kapasiteetin käyttöä.
- 152 Lisäksi kantaja toteaa, että kunkin tuottajan tilauskannan tila ei ollut salaisuus, toisin kuin komissio väittää. Fidesin jakamalla tilauskantojen tilaa koskevilla tilastoilla oli näin ollen vain se merkitys, että tuottajat pystyivät saamaan käsityksen tilanteesta Euroopan tasolla.
- 153 Kapasiteetteja ja kapasiteettien käyttöastetta koskevista tilastoista kantaja toteaa, että ne olivat epätarkkoja tilastoja, joilla oli merkitystä vain tarkasteltaessa alan kehitystä ja vertailtaessa kunkin yrityksen osalta käyttöasteen muutoksia yhdistettyihin käyttöastelukuihin.
- 154 Lopuksi kantaja toteaa, etteivät kyseiset tilastot olleet välttämättömiä sen toteamiseksi, olivatko tarjonta ja kysyntä tasapainossa, koska oli itsestään selvää, että se, olivatko ne tasapainossa, oli kaikkien tuottajien tiedossa.
- 155 Komission mukaan kantajan väitteillä pyritään pääasiallisesti osoittamaan, että Fidesin tietojenvaihtojärjestelmä ei luonteensa puolesta ollut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastainen. Koska on selvää, ettei järjestelmää käytetty muuhun kuin lainvastaisen kartellin tukemiseen ja sen toteuttamisen helpottamiseen, väitteet ovat vain teoreettisia.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 156 Kanneperusteen kolmannen osan on ymmärrettävä tarkoittavan, ettei komissio arvioinut Fidesin tilastojen merkitystä oikein, koska tilastot eivät olleet sen enempää välttämättömiä kuin hyödyllisiääkään toteutetuksi väitetyssä kartellissa.
- 157 Päätöksen 1 artiklan mukaan tässä artiklassa tarkoitetut yritykset ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa osallistumalla sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joiden mukaisesti yritykset — muun muassa — ”edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista”; näillä edellä mainituilla toimenpiteillä tarkoitetaan salaista hintayhteistyötä, markkinaosuuksia koskenutta salaista yhteistyötä ja seisokkeja koskenutta salaista yhteistyötä.
- 158 Siltä osin kuin on kyse Fidesin tietojenvaihtojärjestelmästä, päätöstä on sen päätösosa ja 134 perustelukappaleen kolmas kohta huomioon ottaen tulkittava siten, että komissio on pitänyt tätä järjestelmää perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisena, koska sillä tuettiin todettua kartellia.
- 159 Päätöksen 134 perustelukappaleen kolmannessa kohdassa täsmennetään, että Fidesin tietojenvaihtojärjestelmä oli ”merkittävä apukeino

— seurattaessa markkinaosuuksien kehitystä,

— valvottaessa tarjonta- ja kysyntätilannetta kapasiteettien täyden käyttöasteen pysyttämiseksi,

— päätettäessä siitä, voitiinko yhdenmukaistettuja hinnankorotuksia toteuttaa,

— määritettäessä tarpeellisia seisokkiaikoja”.

- 160 Päätöksestä ilmenee lisäksi, että PWG:ssä tarkasteltiin Fidesin tilastoja ja että niistä keskusteltiin siellä. Päätöksen 57 perustelukappaleen ensimmäisessä kohdassa, jossa viitataan myös päätöksen 63 perustelukappaleeseen, todetaan seuraavaa: ”Markkinaosuuksien kehitystä” tarkasteltiin PWG:n joka kokouksessa väliaikaisten tilastojen pohjalta.” Päätöksen 69 perustelukappaleen ensimmäisessä kohdassa täsmennetään lisäksi seuraavaa: ”Kun PWG vertaili viikoittaista tilauskantaa (’Weekly Order Backlog’) ja käytettävissä olevaa kapasiteettia, se pystyi arvioimaan kartonkialan kysynnän kokonaistilannetta”.
- 161 On katsottava, että komission väitteet on näytetty toteen.
- 162 Ensinnäkin on todettava, ettei kantaja ole kiistänyt, että PWG:ssä keskusteltiin Fidesin tilastoista.
- 163 Toiseksi on todettava, että komissio on aiheellisesti katsonut, että Fidesin tilastoja käytettiin PWG:ssä yhtäältä ”seurattaessa markkinaosuuksien kehitystä” (päätöksen 134 perustelukappaleen kolmannen kohdan ensimmäinen luetelmakohta) ja toisaalta ”valvottaessa tarjonta- ja kysyntätilannetta kapasiteettien täyden käyttöasteen pysyttämiseksi” sekä ”määritettäessä tarpeellisia seisokkiaikoja” (päätöksen 134 perustelukappaleen kolmannen kohdan toinen ja neljäs luetelmakohta).
- 164 Siltä osin kuin on kyse Fidesin tilastojen käyttämisestä ”seurattaessa markkinaosuuksien kehitystä”, Stora on myöntänyt, että ”[j]os tilastoja analysoitaessa ilmeni, että kansallisten ryhmittymien myyntimäärät muuttuivat liikaa, PWG:n jäsenet — — kannustivat toisiaan rajoittamaan vaihteluja kansallisilla markkinoilla, ja ne sitoutuivat itse siihen” (väitetiedoksiannon liite 39, 19 kohta).

165 Väitetiedoksiannon liitteessä 43 todetaan lisäksi seuraavaa (1.1 kohta):

”Tarjonnan vaihteluja kansallisilla markkinoilla tarkasteltiin ja niistä keskusteltiin PWG:n joka kokouksessa (eli joka toinen tai kolmas kuukausi) Fidesin väliaikaisten tilastojen pohjalta — —. Nämä tilastot laadittiin aina yhdeltä kuukaudesta ja niiden kokonaismäärät laskettiin kalenterivuodelta eikä toimintavuodelta. Tilastoista ilmenevät vaihtelut eivät välttämättä kuvastaneet tarkasti vuodenvaihteen lopullista tilannetta, minkä vuoksi tilastoista ilmeneviä vaihteluja ei voitu pitää täysin luotettavina. Siinä, että PWG:ssä edustettuina olleet tärkeimmät tuottajat olisivat yksityiskohtaisesti keskustelleet markkinaosuuksista kansalliselta pohjalta, ei olisi ollut mitään järkeä, koska tuottajat eivät voineet päättää toimitustensa lopullista määränpäättä.

— —

PWG:n jäsenten sopimukset markkinaosuuksien tasosta koskivat koko Eurooppaa. Sopimukset perustuivat edellisen vuoden kokonaismääriin, jotka yleensä olivat lopullisina käytettävissä seuraavan vuoden maaliskuussa”.

166 Siltä osin kuin on kyse Fidesin tilastojen käyttämisestä ”valvottaessa tarjonta- ja kysyntätilannetta kapasiteettien täyden käyttöasteen pysyttämiseksi” ja ”määrittäessä tarpeellisia seisokkiaikoja”, on viitattava Storan ilmoitukseen (väitetiedoksiannon liite 39, 5 kohta), jossa todetaan seuraavaa:

”Vuoden 1987 hinta-aloitteeseen liittyi tarve säilyttää tuotanto ja kulutus suurin piirtein tasapainossa (hinta ennen määrää -politiikka). Vuosina 1988 ja 1989 tuottajat toimivat täydellä tai lähes täydellä kapasiteetilla. Kapasiteetin kasvu ja samanaikainen kysynnän kasvun hidastuminen johtivat vuonna 1990 siihen, että tuottajat

alkoivat toteuttaa seisokkeja säilyttääkseen tuotannon ja kulutuksen tasapainon. — — Tuottajat pystyivät vuosittaisista kapasiteettiraporteista päättämään, kuinka pitkät seisokit olivat tarpeen, ja ne kannustivat toisiaan toteuttamaan niin pitkiä seisokkeja kuin tuotannon ja kysynnän tasapainon säilyttäminen edellytti. — — kaikki tuottajat eivät toteuttaneet tällaisia seisokkeja, joten muutamille, yleensä kaikkein suurimmille, tuottajille aiheutui suhteellisesti suurimmat menetykset tuotantomäärissä mitattuna niiden pyrkiessä pysyttämään hintatason” (vastaavasti saman asiakirjan 25 kohta).

- 167 Väitetiedoksiannon liitteet 73 ja 75 vahvistavat epäsuorasti Storan ilmoitusten paik-kansapitävyyden. Väitetiedoksiannon liitteestä 73 (ks. edellä 123 kohta ja sitä seuraavat kohdat) nimittäin ilmenee, että Mayr-Melnhof/FS-Kartonin myynnistä vastaava markkinointijohtaja Saksasta (Katzner) oli ehdottanut Mayr-Melnhofin toimitusjohtajalle Itävaltaan muutosta tuolloin voimassa olleeseen Fides-tietojenvaihtojärjestelmään (s. 5, 5 kohta, otsikko ”Kontrolle” [”Valvonta”]). Väitetiedoksiannon liitteestä 75 (s. 11), joka on Mayr-Melnhofin vastaus erääseen tietojensaantipyynnin, ilmenee, että ”Fidesin sääntöjä on myöhemmin muutettu suurin piirtein näiden [väitetiedoksiannon liitteessä 73] mainittujen ehdotusten mukaisesti” (ks. myös päätöksen 63 perustelukappaleen toinen kohta). Kun otetaan huomioon väitetiedoksiannon liitteen 73 yleissävy, sen, että Katzner pyysi Fides-tietojenvaihtojärjestelmän muuttamista, on katsottava merkitsevän, ettei järjestelmä mahdollistanut markkinaosuuskehityksen ja/tai seisokkiaikojen riittävää valvontaa, joten järjestelmää oli paranneltava paremman valvonnan varmistamiseksi.

- 168 Kun otetaan huomioon nämä todisteet ja se, että komissio on aiheellisesti katsonut kantajan osallistuneen seisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ja markkinaosuuskehitykseen koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön PWG:ssä, kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

- 169 Tästä seuraa, että kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin kartellin keston

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 170 Kantaja toteaa, että päätöksessä olevien väitteidenkään mukaan kilpailusääntöjä ei lainkaan rikottu ennen vuotta 1988. Jos Storan ilmoitukset jätetään huomiotta, minkään perusteella ei nimittäin voida päätellä, että PWG:n perustaminen olisi sellaisenaan merkinnyt kilpailusääntöjen rikkomista. Todistusaineistosta ei voida myöskään päätellä, että PWG olisi perustettu aikaisemmin kuin 10.11.1986.
- 171 Lisäksi kantaja toteaa, että sen enempiä väitetiedoksiannossa kuin päätöksessäkään ei todeta, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 1987 tammikuussa toteutettu hinta-aloite olisi ollut kilpailusääntöjen rikkomista.
- 172 Komissio pysyy kannassaan, että kilpailusääntöjen rikkominen alkoi vuoden 1986 puolivälissä ja että sakkoja laskettaessa on käytettävä tätä alkamisajankohtaa. Tämä on suurin piirtein se ajankohta, jolloin PG Paperboard uudelleenorganisoiitiin ja hintoja ja määriä koskeneet keskustelut aloitettiin. Komission mukaan se on tältä osin aiheellisesti tukeutunut Storan ilmoituksiin.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 173 Päätöksen 161 perustelukappaleen toisen kohdan mukaan useimmat niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, osallistuivat kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1986 kesäkuusta lähtien, jolloin ”PWG perustettiin ja jolloin tuottajien salainen yhteistyö tiivistyi ja alkoi tulla tehokkaammaksi”.

- 174 Stora toteaa PWG:n perustamispäivästä seuraavaa (väitetiedoksiannon liite 39, 8 kohta): ”PWG on kokoontunut vuodesta 1986 — — .”
- 175 Komissio on tämän perusteella ja sen vuoksi, ettei ollut todisteita, joilla PWG:n tarkka perustamispäivä olisi voitu määrittää, voinut aiheellisesti arvioida, että PWG perustettiin vuoden 1986 puolivälissä ja että se kokoontui säännöllisesti siitä lähtien. Tässä yhteydessä on korostettava, että kantaja osallistui PWG:n kokouksiin tämän toimielimen perustamisesta lähtien (jäljempänä 370 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Kantaja ei näissä olosuhteissa voi pätevästi kiistää komission arviota PWG:n perustamispäivästä esittämättä mitään todisteita tukeakseen väitettään, jonka mukaan PWG perustettiin vasta myöhemmin.
- 176 Komissio on aiheellisesti katsonut, että koska kantaja on yritys, joka on osallistunut PWG:n kokouksiin siitä alkaen, kun tämä toimielin perustettiin vuoden 1986 puolivälin paikkeilla, sen on katsottava olevan vastuussa hintoja koskeneesta salaisesta yhteistyöstä tuosta ajankohdasta alkaen.
- 177 Eräät yritykset, joihin myös kantaja kuului, nimittäin perustivat PWG:n pääasiallisesti kilpailunvastaisessa tarkoituksessa. Kuten Stora on todennut (väitetiedoksiannon liite 39, 8 kohta), PWG ”on kokoontunut vuodesta 1986 lähtien edistääkseen markkinoiden säätelyä”, ja sen tarkoituksena oli erityisesti ”keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista sekä hinnankorotuksista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa” (väitetiedoksiannon liite 35, 5 kohdan iii alakohta).
- 178 Tässä toimielimessä kokoontuneiden yritysten osuutta markkinaosuuksia ja seisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön on selvitetty edellisen kanneperusteen yhteydessä (ks. edellä 113—139 kohta). Tässä toimielimessä kokoontuneet yritykset ovat keskustelleet myös hintoja koskeneista aloitteista. Storan mukaan (väitetiedoksiannon liite 39, 10 kohta) ”vuodesta 1987 alkaen PWG:ssä päästiin

sopimukseen ja tehtiin yleisiä päätöksiä siitä, milloin — — ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset”.

- 179 Suostuminen sellaisen toimielimen perustamiseen ja sen kokouksiin osallistumiseen, jonka kilpailunvastaisen — erityisesti tulevia hinnankorotuksia koskevista keskusteluista muodostuvan — tarkoituksen toimielimen perustamiseen osallistuneet yritykset tiesivät ja hyväksyivät, on riittävä peruste siihen, että kantajan voidaan katsoa olevan vastuussa hintoja koskeneesta salaisesta yhteistyöstä vuoden 1986 puolivälistä alkaen.
- 180 Kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kanneperuste, joka koskee yhtäältä sitä, että komissio on tehnyt arviointivirheen, kun se on katsonut kilpailusääntöjen rikkomisen koskeneen SBS-kartonkia ja SBS-kartongin markkinoiden olleen samojen kuin GC- ja GD-kartongin, ja toisaalta tältä osin tapahtuneita perustelu- ja menettelyvirheitä

- 181 Kanneperusteessa on kolme osaa. Kutakin niistä tutkitaan erikseen.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee puolustautumisoikeuksien loukkamista

- 182 Kantaja väittää, ettei se ole hallinnollisen menettelyn aikana pystynyt käyttämään puolustautumisoikeuksiaan, koska väitetiedoksiannossa ei väitetty kilpailusääntöjä rikotun SBS-kartongin osalta. SBS-kartonki mainitaan siinä vain kerran suluissa erään hinnankorotuksen yhteydessä.

- 183 Tämä väite on perusteeton.

- 184 Väitetiedoksiannosta nimittäin ilmence (s. 3 ja 4), että kartongin määritelmä kattaa ne kolme kartonkilaatua, muun muassa SBS-kartongin, joita Länsi-Euroopassa pääasiallisesti tuotetaan, ja että hallinnollinen menettely koskee näitä kartonkilaatuja.
- 185 Lisäksi on todettava, että kaikki ne todisteet, joiden perusteella komissio on päätöksessä katsonut kilpailusääntöjen rikkomisen koskeneen SBS-kartonkia, on mainittu väitetiedoksiannossa tai väitetiedoksiannon yrityskohtaisissa tiedoissa, jotka on lähetetty kantajalle (ks. mm. väitetiedoksiannon liitteet 111, 113 ja 117)
- 186 Lopuksi on todettava, että kaikki väitetiedoksiannon liitteenä olevat, hintoja koskevat tekniset liitteet sisältävät kaikkien toteutetuiksi väitettyjen yhdenmukaistettujen hinta-aloitteiden osalta tietoja SBS-kartongin hinnankorotuksista.
- 187 Väitetiedoksiannosta ilmence siis selvästi, että menettely koski SBS-kartonkia.
- 188 Tästä seuraa, että kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan komissio on tehnyt arviointivirheen katsoessaan, että kilpailusääntöjen rikkominen koski SBS-kartonkia, ja jonka mukaan perustelut ovat tältä osin riittämättömät

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 189 Kantaja väittää, että päätöksen ja siinä mainittujen todisteiden perusteella ei voida päätellä kilpailusääntöjen rikkomisen koskeneen SBS-kartonkia. Kantaja väittää myös, ettei päätöksessä ole sellaisia riittäviä selityksiä, jotka tukisivat komission väitteitä.

- 190 Ensinnäkin kantaja toteaa, ettei Storan ilmoituksissa mainita SBS-kartonkia.
- 191 Seuraavaksi kantaja toteaa, ettei yksikään määrien säätelyä koskeneisiin toimenpiteisiin liittyvistä väitteistä koske SBS-kartonkia. Väite, että PWG:ssä olisi sovittu vuoden 1987 markkinaosuuksien pysyttämistä, koskee aikaa, jolloin tässä toimielimessä ei ollut edustettuna yhtään SBS-kartongin tuottajaa.
- 192 Renalta löydetyillä käsinkirjoitetuilla muistiinpanoilla, jotka koskevat 6.9.1989 pidettyä JMC:n kokousta (väitetiedoksiannon liite 117), ei kantajan mukaan ole asiassa merkitystä, koska Iggesund Paperboard ei osallistunut tähän kokoukseen ja koska muistiinpanot koskevat hinnankorotusta, joka oli tapahtunut yli kuukausi ennen kokousta.
- 193 Myöskään päätöksen liitteenä olevien, hinnankorotuksia koskevien taulukoiden perusteella ei voida päätellä, että SBS-kartongin osalta olisi harjoitettu yhteistoimintaa. Kun vertaillaan yhtäältä kantajan ilmoittamia hinnankorotuksia Enso-Gutzeitin — joka on toinen SBS-kartongin tuottaja, jolle päätös on osoitettu — ilmoittamiin hinnankorotuksiin ja toisaalta SBS-kartongin hinnankorotusilmoituksia GC- ja GD-kartongin hinnankorotusilmoituksiin, ilmenee, ettei yhteistoiminta koskenut SBS-kartonkia.
- 194 SBS-kartongin osalta päätöksessä esitetyt perustelut ovat kantajan mukaan myös virheellisiä, koska ilmaisu ”GC-laadut” ei kata SBS-kartonkia, toisin kuin päätöksen 4 perustelukappaleessa todetaan.
- 195 Lisäksi kantaja toteaa, että kohta, jonka mukaan hinnankorotusaloitteet ”merkitsivät hinnankorotuksia kaikilla kansallisilla markkinoilla — — , SBS-kartongin hinnan noustessa yleensä (mutta ei aina) samassa suhteessa kuin GC-laatujuen” (pää-

töksen 20 perustelukappaleen toinen kohta), on — kilpailusääntöjen rikkomista koskevan yhteenvedon ja 86 ja 97 perustelukappaleessa olevien muutamien epäselvien mainintojen ohella — ainoa päätöksen kohta, jossa todetaan hinta-aloitteiden koskeneen SBS-kartonkia.

- 196 Toisin kuin mitä päätöksen 4 perustelukappaleessa väitetään, SBS-kartonki ei kantajan mukaan sisältynyt käsitteisiin ”GC”-kartonki tai ”FBB”-kartonki. Osa Iggesund Paperboardin tuottamasta SBS-kartongista ei edes vastannut PG Paperboardin toiminta-alaan kuuluneen kartongin määritelmää, sillä päätöksen 28 perustelukappaleen mukaan toiminta koski kartonkia, jonka ”paino on vähintään 200 g/m²”.
- 197 Lisäksi kantaja toteaa, että päätöksessä olevat tiedot SBS-kartongin tuottajista, ostajista ja tuotantomääristä ovat virheellisiä. Kantajan mukaan Euroopassa oli muitakin SBS-kartongin tuottajia kuin se itse ja Enso-Gutzeit, ja Enso-Gutzeitin SBS-kartongin tuotanto on arvioitu liian suureksi.
- 198 Komissio toteaa, että on selvästi näytetty toteen, että yhteistoiminta koski SBS-kartonkia, erityisesti siltä osin kuin on kyse eräistä hinta-aloitteista. SBS-kartongin tuottajia oli vähän, ja sitä tuotettiin vähemmän kuin muita kartonkilaatuja. Tämä voi selittää sen, miksi PG Paperboardin kokouksissa keskusteltiin vähemmän tästä kartonkilaadusta ja miksi tätä tuotetta koskevia asiakirjatodisteita on vähemmän.
- 199 Komission mukaan suuri osa Fidesin tietojenvaihtojärjestelmää (väitetiedoksiannon liite 5) samoin kuin Finnboardin toimitusjohtajan tekemät markkinatutkimukset (KOSK-tutkimukset; väitetiedoksiannon liitteet 56 ja 95) koskivat myös SBS-kartonkia. Lisäksi komissio viittaa väitetiedoksiannon liitteisiin 111, 113 ja 117, joissa mainitaan kaikki SBS-kartongin (tai GZ-kartongin, joka on SBS-kartongin toinen nimi) hinnankorotukset.

200 Päätöksen liitteenä olevista, eri hinta-aloitteita koskevista taulukoista komissio toteaa, että eräät päätöksen adressaateista eivät olleet toimittaneet täydellisiä tietoja hinnoista (ks. päätöksen 118 perustelukappale). Komissio toteaa erityisesti, että yritysten ja etenkin kantajan tytäryhtiöiden vastaukset tietojensaantipyyntöihin olivat epätäydellisiä hinnankorotusten osalta.

201 Komission mukaan hinnankorotusilmoituksia koskevasta asiakirja-aineistosta ilmenee joka tapauksessa, että tuottajat olivat kunkin aloitteen osalta sopineet korottavansa hintoja kaikilla kansallisilla markkinoilla.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

202 Päätöksestä ilmenee, että komissio väite SBS-kartonkia koskeneen salaisen hintayhteistyön olemassaolosta perustuu erityisesti väitetiedoksiannon liitteeseen 111 (80 perustelukappale), joka on Renalta löydetty ruotsinkielinen hintaluettelo, jossa on yhdeksää yhteisön maata koskevia tietoja vuoden 1989 syys-lokakuussa toteutetuista GC-kartongin (GC 1- ja GC 2 -laadut) ja SBS-kartongin (josta käytetään lyhennettä GZ; ks. päätöksen 4 perustelukappale) hinnankorotuksista. On kiistatonta, että siinä määrin kuin tätä hinnankorotusta koskevia tietoja on käytettävissä, hintaluettelossa olevat tiedot SBS-kartongin hinnankorotusten tasosta ja ajankohdasta vastaavat kantajan todella toteuttamia hinnankorotuksia.

203 Kantaja on suullisessa käsittelyssä väittänyt, ettei tällä hintaluettelolla ole komission sille antamaa todistusarvoa, koska se on päiväämätön.

- 204 Tällä väitteellä on ymmärrettävä tarkoitettavan, että kantajan mielestä ei ole näytetty toteen, että hintaluettelossa olevat tiedot koskisivat tulevia hinnankorotusilmoituksia.
- 205 Väitetiedoksiannon liitteen 111 todistusarvoa on kuitenkin arvioitava ottaen huomioon muut asiakirjatodisteet salaisesta hintayhteistyöstä. Kuten komissio on päätöksessään selvittänyt (79, 80 ja 83 perustelukappale), se on saanut haltuunsa kaksi muuta saman mallin mukaan ja samaten ruotsiksi laadittua hintaluetteloa eli Finnboard (UK) Ltd:ltä löytyneen hintaluettelon (jäljempänä Finnboardin hintaluettelo) ja väitetiedoksiannon liitteen 110 (joka on löydetty Renalta), joista ensin mainittu koskee vuoden 1989 huhtikuussa toteutettua hinnankorotusta ja jälkimmäinen vuoden 1990 huhtikuussa toteutettua hinnankorotusta.
- 206 Kun otetaan huomioon näiden kolmen hintaluettelon silmiinpistävät muodolliset yhtäläisyydet, niiden on katsottava olevan samaa alkuperää. Liite 110 on lisäksi päivätty 3.12.1989 eli ennen kuin siinä mainituista hinnankorotuksista ilmoitettiin. Komissio on näin ollen aiheellisesti voinut päätellä, että oli katsottava, että kaksi muuta hintaluetteloa, joita ei ollut päivätty, oli myös laadittu ennen kuin niissä mainituista hinnankorotuksista tosiasiallisesti ilmoitettiin. On myös huomattava, että Rena ja Finnboard tuottavat vain GC-kartonkia, mutta nämä kolme hintaluetteloa koskevat useita muitakin kartonkilaatujia.
- 207 Tämän perusteella on todettava komission katsoneen aiheellisesti, että nämä kolme hintaluetteloa yhdessä muiden todisteiden kanssa olivat tärkeitä todisteita PG Paperboardin toimielimissä harjoitetusta salaisesta hintayhteistyöstä, jonka kantaja on kiistänyt ainoastaan SBS-kartongin osalta. Koska kantaja on ainoa SBS-kartongin tuottaja, joka osallistui kartellin keskeisten toimielinten PWG:n ja JMC:n kokouksiin, on todettava, että väitetiedoksiannon liitteessä 111 olevat tiedot SBS-kartongin hinnankorotuksista todistavat kantajan osallistuneen sekä GC-kartonkia että SBS-kartonkia koskeneeseen salaiseen hintayhteistyöhön.

- 208 Väitetiedoksiannon liite 113 eli FS-Kartonilta löydetty, 11.1.1990 päivätyt muistiinpanot, jotka komission mukaan koskevat JMC:n kokousta (päätöksen 84 perustelukappale) vahvistavat tämän toteamuksen oikeellisuuden. Tässä asiakirjassa on tietoja useiden tuottajien hinnankorotusilmoitusten ajankohdista GC- ja GD-laatuojen osalta ([Stora-konserniin kuuluva] Kopparfors, Mayr-Melnhof, Finnboard ja Cascades). Kantajan osalta muistiinpanoissa on seuraavat merkinnät: ”Thames: 10 Tg Igges. 15/20 Tg” (”Tg” on lyhennys sanasta ”Tage”, ja se tarkoittaa tilauskantaa päivinä) ja ”Th/Ig KW5 GC/GZ + 13,-” (”KW5” on lyhennys ilmaisusta ”Kalenderwoche 5”, ja se tarkoittaa, että hinnankorotuksesta oli ilmoitettava vuoden viidentenä kalenteriviikkona).
- 209 Sen mukaisesti, mitä näissä muistiinpanoissa todetaan, kantaja ilmoitti 31.1.1990 korottavansa GC- ja SBS-kartongin hintaa 13 Saksan markkaa 100 kilogrammalta (asiakirjat F-12-5 ja F-12-6).
- 210 Näin ollen on todettava komission katsoneen oikein, että tämä asiakirja oli näyttö GC-, GD- ja SBS-kartonkia koskeneesta salaisesta hintayhteistyöstä.
- 211 Tätä toteamusta ei heikennä kantajan suullisessa käsittelyssä esittämä väite, jonka mukaan ei ole näytetty, että väitetiedoksiannon liite 113 koskisi JMC:n kokousta. Tältä osin on todettava, että kaikki tässä asiakirjassa mainitut tuottajat ovat osallistuneet PWG:n ja JMC:n kokouksiin ja että on kiistatonta, että näiden kahden toimielimen kokouksissa harjoitettiin salaista hintayhteistyötä. Vaikkei komissio olisi näyttänytkaan, että väitetiedoksiannon liite 113 koskee JMC:n kokousta, tämä asiakirja todistaa, että salaista hintayhteistyötä on harjoitettu joko JMC:ssä tai PWG:ssä.

- 212 Kun edellä oleva otetaan huomioon, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoo toteen näytetyksi, että kantaja on osallistunut SBS-kartonkia koskeneeseen salaiseen hintayhteistyöhön, ilman, että olisi tarpeen tutkia muita todisteita, joihin komissio vetoaa.
- 213 Tästä seuraa, että komissio on näyttänyt toteen, että koska kantaja on yritys, joka osallistui PWG:n kokouksiin tämän toimielimen perustamisesta lähtien, se on vuoden 1986 puolivälistä alkaen osallistunut kartongin hintoja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ja vuoden 1987 lopusta alkaen markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön sekä seisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön.
- 214 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien ei ole kylläkään tutkinut, mitä kartonkilaatuja salaisen yhteistyön kaksi viimeksi mainittua muotoa koskivat. Koska salaisen yhteistyön näillä kahdella muodolla kuitenkin pyrittiin varmistamaan hinta-aloitteiden onnistuminen — mitä tavoitetta kantaja ei ole kiistänyt —, kantajan osallistumisen salaisen yhteistyön näihin kahteen muotoon on katsottava koskeneen myös kantajan SBS-kartongin tuotantoa, jota salainen hintayhteistyö koski.
- 215 Siltä osin kuin kantaja väittää, että päätöksen perustelut ovat riittämättömät ja/tai että niissä on SBS-kartonkia koskevia virheellisyyksiä, on lopuksi todettava, että päätöksessä on selvästi mainittu yhtäältä, että todettu kilpailusääntöjen rikkominen koski SBS-kartonkia, ja toisaalta, mihin todisteisiin tämä päätelmä perustuu (ks. mm. 3, 4, 80, 81, 85 ja 97 perustelukappale sekä päätöksen liitteenä olevat taulukot hinta-aloitteista). Päätöksen 28 perustelukappaleen ensimmäisestä ja toisesta kohdasta ilmenee sitä paitsi selvästi, että vaikka PG Paperboardin toiminta-alaan kuuluvaksi virallisesti olikin määritelty kartonki, jonka ”paino on vähintään 200 g/m²”, kyse ei ollut ehdottomasta alarajasta.
- 216 Edellä olevan perusteella myös kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

Kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan komissio on tehnyt arviointivirheen katsoessaan, että SBS-kartongin markkinat olivat samat kuin GC- ja GD-kartongin

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 217 Kantaja väittää, etteivät SBS-kartongin tuotemarkkinat ole samat kuin GC- ja GD-kartongin.
- 218 Kantajan mukaan relevanttien tuotemarkkinoiden määrittelemine on tässä tapauksessa välttämätöntä niiden komission päätelmien vuoksi, jotka koskivat kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja rikkomisen onnistumista markkinoilla. Kun markkinoita ei ole määritelty, ei voida päätyä päätöksen 168 perustelukappaleessa olevaan päätelmään, jonka mukaan kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa. Markkinoiden määrittelemine on kantajan mukaan sitäkin välttämättömämpää, koska SBS-kartonki eroaa huomattavasti GC- ja GD-kartongista.
- 219 Lisäksi kantaja toteaa, että päätöksen 168 ja 169 perustelukappaleen mukaan komissio on sakkoja laskiessaan ottanut huomioon sen, että tuottajat edustivat ”käytännöllisesti katsoen koko markkinoita”, ja yritysten merkityksen ”alalla”. Näitä seikkoja ei kantajan mukaan kuitenkaan voida ottaa huomioon, koska komissio väittää, ettei markkinoiden määrittelemisellä ole merkitystä asiassa.
- 220 Kantajan mukaan päätöksen 3 ja 4 perustelukappaleessa on sitä paitsi arvioitu väärin SBS-kartongin ominaisuuksia. Toisin kuin 3 ja 4 perustelukappaleessa on todettu, tätä kartonkia nimittäin käytetään pääasiallisesti painotuotteisiin eikä suinkaan pakkauksiin. Ylellisyystuotteiden pakkaukset ovat sitä paitsi erittäin pieni käyttöalue.

- 221 Kun otetaan huomioon nämä hyvin erilaiset käyttötarkoitukset, SBS-kartonki ei kilpaile GC-kartongin kanssa. Eri kartonkilaatujen väliset hintaerot vahvistavat tämän, koska SBS-kartongin hinta on yleensä selvästi korkeampi kuin GC- ja GD-kartongin.
- 222 Lopuksi kantaja toteaa, että on väärin ottaa mukaan SBS-kartonki ja jättää samaan aikaan huomioon ottamatta tuotteita, jotka ovat huomattavasti paremmin rinnastettavissa GC- ja GD-kartonkilaatuihin, kuten keräyspaperikartonki (greyboard) ja nestepakkauskartonki.
- 223 Komissio toteaa, että tuotemerkkinoiden määrittelymisellä ei ole merkitystä tällaisessa asiassa ja että merkitystä on ainoastaan tuottajien teoilla. Komission mukaan kartellin voidaan päätellä koskeneen SBS-kartonkia, vaikkei kyseessä olevien tuotteiden markkinoita olisikaan määritelty. Päätöksessä on otettu huomioon kyseisten markkinoiden erityiset olosuhteet muilta osin.
- 224 Lopuksi komissio toteaa, ettei sillä ole näyttöä keräyspaperikartonkia koskeneesta yhteistoiminnasta. Kantajan väitteellä, jonka mukaan keräyspaperikartonki on paremmin rinnastettavissa GC- ja GD-kartonkiin kuin SBS-kartonki, ei tällaisessa tilanteessa ole merkitystä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 225 Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat ”sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla — — .”

- 226 Tässä tapauksessa komissio on näyttänyt toteen, että kantaja on osallistunut vuoden 1986 puolivälistä alkaen salaiseen hintayhteistyöhön ja vuoden 1987 lopusta alkaen markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ja seisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön eli niihin osatekijöihin, joista päätöksen 1 artiklassa todettu kilpailusääntöjen rikkominen muodostuu. Kuten edellä on todettu (edellä 202—215 kohta), komissio on näyttänyt näiden yhteistyön muotojen koskeneen päätöksen 4 artiklassa määriteltyjä kolmea kartonkilaatua eli GC-, GD- ja SBS-laatuja.
- 227 Lisäksi on todettava, että komissio on kantajan sitä kiistämättä katsonut, että edellä mainittujen salaisen yhteistyön muotojen tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla ja että ne olivat vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (pätöksen 133—138 perustelukappale).
- 228 Komissio on näissä olosuhteissa voinut aiheellisesti katsoa, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa rikottiin GC-, GD- ja SBS-kartongin osalta, ilman, että se olisi ensin määritellyt relevantit tuotemerkkinat (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966, s. 429 ja 496, Kok. Ep. I, s. 275 ja 287 ja asia T-29/92, SPO ym. v. komissio, tuomio 21.2.1995, Kok. 1995, s. II-289, 74 kohta).
- 229 Lopuksi on todettava, että koska komissiolla ei ollut todisteita keräyspaperikartonkia koskeneesta kilpailusääntöjen rikkomisesta, se on katsonut oikein, ettei kilpailusääntöjen rikkominen koskenut tätä tuotetta.
- 230 Kanneperusteen kolmatta osaa ei siis voida hyväksyä.
- 231 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Päätöksen 2 artiklan kumoamista koskeva vaatimus

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 232 Kantaja väittää komission käyttäneen väärin sille asetuksen N:o 173 artiklassa annettua toimivaltaa, kun se on asettanut päätöksen 2 artiklassa olevan kiellon. Tällä määräyksellä nimittäin kielletään harjoittamasta tulevaisuudessa erittäin suurta määrää toimintoja. Tällainen kiello ei rajoitu kyseisten toimintojen palauttamiseen lainmukaiseksi. Erityisesti kantaja toteaa, että 2 artiklalla viedään kantajalta mahdollisuus pyytää uudelle tietojenvaihtojärjestelmälle poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta ja saada sellainen.
- 233 Tuotantoa, myyntiä, tilauskantoja, uusia tilauksia sekä tuotantokapasiteetteja ja niiden käyttöä koskevien yhdistettyjen tietojen vaihto on kantajan mielestä virheellisesti luokiteltu 85 artiklan rikkomiseksi. Komission olisi nimittäin pitänyt katsoa, että päätöksen adressaatit olivat lopettaneet kilpailusääntöjen rikkomisen. Näin ollen niiden on voitava vaihtaa tietoja, ikään kuin ne eivät olisi rikkoneet kilpailusääntöjä.
- 234 Lisäksi kantaja toteaa, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen ja loukannut CEPI-Cartonboard-nimisen yhteenliittymän ja kantajan oikeuksia, kun se on tehnyt päätöksen ottamatta kantaa siihen, onko CEPI-Cartonboardin sille ilmoittama järjestelmä yhteensopeltuva perustamissopimuksen 85 artiklan kanssa.
- 235 Lopuksi kantaja toteaa, että päätöksen 2 artikla on liian epätarkka, koska kaikkea tilastotietojen — myös yhdistettyjen — vaihtoa voidaan käyttää lainvastaisten sopimusten täytäntöönpanossa. Kiello, joka koskee kaikkea sellaista tietojen vaihtoa, ”jolla on merkitystä kilpailulle”, koskee itse asiassa kaikkia tietoja.

- 236 Komissio korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niin sanotuissa polypropeeniasioissa (mm. asia T-1/89, Rhône-Poulenc v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-867) ja asiassa T-83/91, Tetra Pak vastaan komissio, 6.10.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. II-755) pysyttänyt sellaiset kielto-määräykset, jotka vastaavat päätöksen 2 artiklassa olevaa kieltoa.
- 237 Komission mukaan asetuksen N:o 173 artiklaan perustuvien kielto määräysten soveltamisala on määritettävä todetun lainvastaisen toiminnan perusteella, ja komission on voitava kieltää sellaisen toiminnan harjoittaminen tulevaisuudessa, joka on samanlaista kuin päätöksessä todettu. Komissio katsoo voivansa ottaa huomioon myös yritysten aikaisemman toiminnan arvioidessaan sitä, miten ne saattavat tietoja käyttää. Tässä yhteydessä komissio tuo esiin sen, mitä päätöksessä on todettu Fidesin tietojenvaihtojärjestelmästä (pätöksen 61—71 ja 134 perustelukappale) ja CEPI-Cartonboardin ensimmäisestä tietojenvaihtojärjestelmästä (105, 106 ja 166 perustelukappale).
- 238 Komission mukaan sen kaltaisen kiellon, joka on päätöksen 2 artiklassa, on välttämättä oltava sanamuodoltaan yleinen, koska se kattaa joukon tulevia toimintoja. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kaikki tietojen vaihto olisi kiellettyä tai että komissiolle ilmoitettavalle tietojenvaihtojärjestelmälle ei voitaisi myöntää poikkeuslupaa tai puuttumattomuustodistusta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 239 Päätöksen 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta

yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

- a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyttöasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista,

- b) jonka avulla edistetään, helpotetaan tai rohkaistaan alan yhteistä reagointia hintojen osalta tai tuotannon valvontaa, vaikkei mitään yrityskohtaisia tietoja ilmaistaisikaan,

tai

- c) joka mahdollistaa sen, että asianomaiset yritykset voivat seurata minkä tahansa hintaa tai markkinaosuuksien jakoa yhteisössä koskevan nimenomaisen tai hiljaisen sopimuksen täytäntöönpanoa tai noudattamista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä paitsi sellaiset tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta, myös kaikki uusien tilausten ja tilauskantojen tilaa sekä tuotantokapasiteetin suunniteltua käyttöastetta koskevat tiedot (näissä tapauksissa silloinkin, kun tiedot yhdistetään) tai kunkin koneen tuotantokapasiteettia koskevat tiedot.

Tämäntyyppisissä tietojenvaihtojärjestelmissä saa kerätä ja levittää ainoastaan sellaisia tuotantoa ja myyntiä koskevia yhdistettyjä tilastotietoja, joita ei voida käyttää edistämään tai helpottamaan yhteistä toimintaa alalla.

Yritysten on pidättäydyttävä myös kaikesta sellaisesta tietojen vaihdosta, jolla on merkitystä kilpailulle ja jota ei ole erikseen sallittu, sekä kaikista kokouksista tai muusta yhteydenpidosta vaihdettujen tietojen merkityksen tai sen tutkimiseksi, miten ala tai yksittäinen tuottaja mahdollisesti tai todennäköisesti reagoi näihin tietoihin.

Tarvittavien muutosten tekemiseksi mahdollisesti olemassa oleviin tietojenvaihtojärjestelmiin annetaan kolmen kuukauden määräaika, joka alkaa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta.”

240 Kuten päätöksen 165 perustelukappaleesta ilmenee, päätöksen 2 artiklasta on päätetty asetuksen N:o 173 artiklan 1 kohdan nojalla. Tämän säännöksen nojalla komissio voi todettuaan, että esimerkiksi perustamissopimuksen 85 artiklaa rikotaan, päätöksellään määrätä yritykset, joita asia koskee, lopettamaan tällaisen rikkomisen.

241 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sovellettaessa asetuksen N:o 173 artiklan 1 kohtaa yritystä voidaan kieltää jatkamasta tiettyjä lainvastaisiksi todettuja toimintoja, menettelytapoja tai tilanteita (yhdistetyt asiat 6/73 ja 7/73, Istituto Chimioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974, Kok. 1974, s. 223, 45 kohta, Kok. Ep. II, s. 229 ja yhdistetyt asiat C-241/91 P ja C-242/91 P, RTE ja ITP v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. I-743, 90 kohta) mutta myös kieltää alkamasta toimia samalla tavalla myöhemmin (em. asia Tetra Pak v. komissio, tuomion 220 kohta).

- 242 Koska asetuksen N:o 173 artiklan 1 kohtaa on sovellettava suhteessa todettuun rikkomiseen, komissiolla on toimivalta määrätä niiden velvoitteiden laajuudesta, joita asianomaisille yrityksille asetetaan, jotta rikkominen saataisiin loppumaan. Yrityksille asetetut velvoitteet eivät kuitenkaan saa ylittää sitä, mikä on asianmukaista ja tarpeellista tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi eli asiassa rikottujen sääntöjen mukaisen laillisen oikeustilan palauttamiseksi (em. yhdistetyt asiat RTE ja ITP v. komissio, tuomion 93 kohta; vastaavasti asia T-7/93, Langnese-Iglo v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1533, 209 kohta ja asia T-9/93, Schöller v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1611, 163 kohta).
- 243 Kantajan väitteestä, jonka mukaan komissio on tehnyt oikeudellisen virheen päätäessään päätöksen 2 artiklasta ratkaisematta sitä, onko CEPI-Cartonboard-nimisen yhteenliittymän ilmoittama tietojenvaihtojärjestelmä yhteensoveltuva 85 artiklan kanssa, on todettava, että tämän yhteenliittymän 6.12.1993 tekemä ilmoitus koski uutta tietojenvaihtojärjestelmää, joka on eri kuin se, jota komissio tarkasteli päätöksessä. Kun komissio päätti päätöksen 2 artiklasta, se ei siis voinut arvioida uuden järjestelmän lainmukaisuutta tämän päätöksen yhteydessä. Komissiolla oli siis oikeus käsitellä pelkästään vanhaa tietojenvaihtojärjestelmää ja ratkaista kantansa siihen siten, että se sisällytti päätökseen 2 artiklan.
- 244 Jotta seuraavaksi voitaisiin selvittää, onko päätöksen 2 artiklassa olevan määräyksen soveltamisala liian laaja — kuten kantaja väittää —, on tutkittava tässä artiklassa yrityksille asetettujen eri kieltojen ulottuvuutta.
- 245 Päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä asetetulla kiellolla, jonka mukaan yritysten on vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus kuin päätöksen 1 artiklassa todetuilla rikkomisilla, pyritään ainoastaan siihen, että yrityksiä estetään jatkamasta lainvastaiseksi todettua toimintaa. Kun komissio on päättänyt tällaisesta kiellosta, se ei näin ollen ole ylittänyt asetuksen N:o 173 artiklassa sille myönnettyä toimivaltaa.

- 246 Päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan a, b ja c alakohdassa on tarkemmat määräykset kiellosta, joka koskee kaupallisten tietojen tulevaisuudessa tapahtuvaa vaihtamista.
- 247 Päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa olevan määräyksen antaminen, jolla kielletään sellaisten kaupallisten tietojen tulevaisuudessa tapahtuva vaihtaminen, joiden avulla tietojen vaihtoon osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada yrityskohtaisia tietoja kilpailijoistaan, edellyttäisi, että komissio olisi päätöksessään todennut tällaisten tietojen vaihtamisen olevan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan perusteella lainvastaista.
- 248 Tältä osin on todettava, ettei päätöksen 1 artiklassa todeta, että yrityskohtaisten kaupallisten tietojen vaihtaminen sellaisenaan on perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista.
- 249 Päätöksessä todetaan yleisemmin, että yritykset ovat rikkoneet tätä perustamissopimuksen artiklaa osallistumalla sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joiden mukaisesti yritykset ”edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista”.
- 250 Koska päätöksen päätösosa kuitenkin on ymmärrettävä sen perustelujen valossa (yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok.1975, s.1663, 122 kohta), on huomattava, että päätöksen 134 perustelukappaleen toisessa kohdassa todetaan seuraavaa:

”Se, että tuottajat PG Paperboardin kokouksissa (erityisesti JMC:n kokouksissa) vaihtoivat yleensä luottamuksellisia ja arkaluonteisia pidettyjä yrityskohtaisia

kaupallisia tietoja tilauskannoista, koneiden seisokeista ja tuotantovauhdista, oli selvästi kilpailusääntöjen vastaista, koska sen tarkoituksena oli tehdä tilanne mahdollisimman suotuisaksi hinnankorotusten toteuttamiselle. — — ”

- 251 Koska komissio on päätöksessä asianmukaisesti todennut, että yritys kohtaisten kaupallisten tietojen vaihtaminen on sellaisenaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista, se, että tällaisten tietojen tulevaisuudessa tapahtuva vaihtaminen kielletään, täyttää asetuksen N:o 173 artiklan 1 kohdan soveltamisen edellytykset.
- 252 Kieltoja, jotka koskevat päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan b ja c alakohdassa tarkoitettua kaupallisten tietojen vaihtoa, on tutkittava ottaen huomioon tämän artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta, jotka tukevat näiden alakohtien sisältöä. Sitä, onko komissio pitänyt kysyisiä tietojen vaihtoja lainvastaisina ja jos on, missä määrin, on nimittäin arvioitava juuri tässä asiayhteydessä, koska yrityksille asetettujen velvoitteiden laajuus on rajoitettava siihen, mikä on välttämätöntä, jotta niiden toiminta olisi jälleen lainmukaista perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan suhteen.
- 253 Päätöstä on tulkittava siten, että komissio on pitänyt Fides-järjestelmää perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisena, koska se tuki todettua kartellia (pätöksen 134 perustelukappaleen kolmas kohta). Tämän tulkinnan oikeellisuuden vahvistaa päätöksen 1 artiklan sanamuoto, josta ilmenee, että yritykset vaihtoivat kaupallisia tietoja sellaisia ”toimenpiteitä tukeakseen”, joiden on katsottu olevan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia.
- 254 Päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan b ja c alakohdassa olevien, tulevaa aikaa koskevien kieltojen ulottuvuutta on arvioitava nimenomaan ottaen huomioon tämä komissio tulkinta Fides-järjestelmän yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen 85 artiklan kanssa.

- 255 Tältä osin kyseiset kiellot eivät koske ainoastaan yrityskohtaisten kaupallisten tietojen vaihtoa vaan myös tiettyjä yhdistettyjä tilastotietoja (päätoksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohta ja toinen kohta). Toisaalta päätöksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan b ja c alakohdassa kielletään eräiden tilastotietojen vaihto sen estämiseksi, että ne voisivat tukea mahdollista kilpailunvastaista toimintaa.
- 256 Siltä osin kuin tällaisella kiellolla pyritään estämään sellaisten puhtaasti tilastollisten tietojen vaihto, jotka eivät ole yrityskohtaisia tai yksilöitävissä, jottei niitä voitaisi käyttää kilpailunvastaisiin tarkoituksiin, kiello ylittää sen, mikä on välttämättömä todetun toiminnan palauttamiseksi lainmukaiseksi. Yhtäältä on todettava, ettei päätöksestä ilmene komission katsoneen, että tilastotietojen vaihto sellaiseenaan merkitsisi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista. Toisaalta pelkästään se, että tilastotietojen vaihtoa koskevaa järjestelmää voidaan käyttää kilpailunvastaisiin tarkoituksiin, ei tee siitä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaista, koska sen kilpailunvastaaiset vaikutukset on tällaisessa tapauksessa todettava konkreettisesti.
- 257 Päätöksen 2 artiklan ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs kohta on näin ollen kumottava, lukuun ottamatta seuraavia kappaleita:

”Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

- a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyttöasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta.”

Sakon poistamista tai sen alentamista koskeva vaatimus

A Kanneperuste, jonka mukaan perusteluvellisuutta on rikottu sakkojen laskennan osalta

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

258 Kantaja väittää, että sakkojen laskentaperuste olisi pitänyt ilmaista päätöksessä.

259 Kantajan mukaan päätöksen 167—172 perustelukappaleessa mainituissa perusteissa ei ole tyhjentävää selvitystä niistä seikoista, jotka komissio on ottanut huomioon sakkojen suuruutta määritessään. Vaikka päätöksessä ja komission lehdistötiedotteessa ei todeta tältä osin mitään, siitä, mitä kilpailupolitiikasta vastaava komission jäsen on päätöksen tekopäivänä eli 13.7.1994 pidetyssä lehdistötilaisuudessa selittänyt, nimittäin ilmenee, että komissio on määrännyt sakkojen suuruuden käyttäen tarkkaa matemaattista kaavaa. Komissio väittää siis virheellisesti, että tässä lehdistötilaisuudessa esitetyt tiedot ovat vain ”eräs käsitys, joka voidaan muodostaa” sakon määrästä. Jos komissio tosiasiaa käyttää tällaista matemaattista kaavaa, päätöksen adressaateille on kerrottava siitä päätöksen perusteluosassa.

- 260 Kantaja toteaa, että päätöksessä ei ole myöskään todettu mitään siitä varoittavasta vaikutuksesta, jonka vuoksi sakkojen korkea taso oli komission mukaan perusteltu.
- 261 Päätöksessä ei ole kantajan mielestä tyydyttävällä tavalla osoitettu kantajan aseman ja sakon suuruutta määrättäessä käytettyjen perusteiden välistä yhteyttä.
- 262 Lopuksi kantaja toteaa, että se, ettei komissio ollut täsmentänyt sakkojen laskentaperustetta, heikensi kantajan mahdollisuuksia puolustautua.
- 263 Komissio väittää, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa on tyhjentävä ja asiassa merkityksellinen selvitys sakkojen laskennassa käytetyistä perusteista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuim on nimittäin hyväksynyt samanlaisia perusteita niin sanotuissa polypropeeniasioissa (ks. mm. em. asia Rhône-Poulenc v. komissio).
- 264 Komission mukaan sillä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tarkkaan, kuinka suuri prosenttiosuus liikevaihdosta sakko on. Tämän luvun ilmaiseminen ei ole toivottavaa etenkin siksi, että se saattaa johtaa luottamuksellisten kaupallisten tietojen paljastumiseen. Vaikka komissio onkin päättänyt pitää kunkin yrityksen liikevaihtoa lähtökohtana sakkojen laskennassa, tämä ei kuitenkaan merkitse, että komissio olisi käyttänyt tarkkaa matemaattista kaavaa. Jos käytettäisiin tarkkaa matemaattista kaavaa, se saattaisi komission mukaan sitä paitsi houkutella yrityksiä laskemaan, kuinka suuri riski lainvastaiseen toimintaan liittyy.
- 265 Sakkojen varoittavasta vaikutuksesta komissio toteaa, että se liittyy sakkoihin jo luonnostaan, eikä siis ole tarpeen muistuttaa siitä aina, kun sakko määrätään.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 266 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. mm. em. asia Van Megen Sports v. komissio, tuomion 51 kohta).
- 267 Kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta).
- 268 Komissiolla on kunkin sakon määrää vahvistaessaan lisäksi harkintavaltaa, eikä voida katsoa, että se olisi tätä tehdessään velvollinen soveltamaan tarkkaa matemaattista kaavaa (ks. vastaavasti asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta).
- 269 Sakkojen yleisen tason määräämisessä huomioon otetut perusteet on ilmoitettu päätöksen 168 perustelukappaleessa ja yksittäisten sakkojen suuruuden määräämisessä huomioon otetut perusteet 169 perustelukappaleessa. Yksittäisten sakkojen osalta komissio on lisäksi päätöksen 170 perustelukappaleessa selvittänyt, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden yritysten on pääsääntöisesti katsottu olleen kartellin ”johtajia” ja muiden yritysten kartellin ”rivijäseniä”. Komissio on päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleessa todennut, että Renalle ja Storalle määrättäviä

sakkoja on alennettava huomattavasti sen huomioon ottamiseksi, että ne ovat olleet aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa, ja että kahdeksan muun yrityksen sakoista voidaan tehdä suhteessa pienempi alennus, koska ne eivät ole väitetiedoksiintoon antamissaan vastauksissa kiistäneet niitä tärkeimpiä tosiasioita, joihin komission niitä vastaan esittämät väitteet perustuivat.

- 270 Komissio on sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jättämässään kirjelmässä että tämän esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa selittänyt, että sakot on laskettu sen liikevaihdon perusteella, jonka kukin niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, on vuonna 1990 saanut yhteisön kartonkimarkkinoilta. Yrityksille on siten määrätty sakkoja, joiden perustaso on 9 tai 7,5 prosenttia tästä yrityskohtaisesta liikevaihdosta sen mukaan, onko yritys ollut kartellin ”johtaja” vai muu. Komissio on lisäksi ottanut huomioon eräiden yritysten mahdollisen yhteistyöhalukkuuden komissiossa käydyssä menettelyssä. Kahden yrityksen sakkoa on tästä syystä alennettu kahdella kolmasosalla, kun taas eräiden muiden yritysten sakkoa on alennettu yhdellä kolmasosalla.
- 271 Komission toimittamasta taulukosta, joka sisältää yksittäisten sakkojen määrän vahvistamista koskevia tietoja, ilmenee, että vaikka sakkojen suuruutta ei ole määrätty soveltamalla pelkästään edellä mainittuja lukuja tiukan matemaattisesti, luvut on kuitenkin otettu järjestelmällisesti huomioon sakkoja laskettaessa.
- 272 Päätöksessä ei kuitenkaan täsmennetä, että sakot on laskettu kunkin yrityksen yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saaman liikevaihdon perusteella. Perusprosentteja 9 ja 7,5, joista suurempaa käytettiin laskettaessa ”johtaja”-yrityksille määrättäviä sakkoja ja pienempää laskettaessa ”rivijäsenenä” olleille yrityksille määrättäviä sakkoja, ei myöskään mainita päätöksessä. Siinä ei mainita myöskään Renalle ja Storalle sekä kahdeksalle muulle yritykselle myönnettyjen alennusten prosenttimääriä.

273 Tässä asiassa on ensinnäkin katsottava, että kun päätöksen 169—172 perustelukappaleita tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasioista, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta).

274 Toiseksi on todettava, että kun komissio sakkojen suuruuden määrittämistä varten arvioi kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, sen on huolehdittava etenkin siitä, että sen toiminnalla on varoitettava vaikutus, koska yhteisön oikeudessa asetetaan sille velvollisuus harjoittaa yleistä politiikkaa, jolla pyritään ohjaamaan yritysten toimintaa perustamissopimuksessa asetettujen periaatteiden mukaisesti (em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 105 ja 106 kohta). Tästä seuraa, että sakkojen varoitettava vaikutus liittyy jo luonnostaan siihen, että komissio käyttää toimivaltaansa määrätä sakkoja, joten komissiolla ei ollut velvollisuutta mainita tätä tavoitetta erikseen päätöksessä.

275 Kolmanneksi on todettava, että jos silloin kun kunkin sakon suuruus määrätään ottamalla järjestelmällisesti huomioon tietyt tarkat tiedot, kuten tässä asiassa, päätöksessä mainittaisiin kaikki nämä tekijät, yritykset voisivat paremmin arvioida, onko komissio tehnyt virheitä yksittäisten sakkojen määrää vahvistaessaan ja onko kunkin yksittäisen sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Se, että päätöksessä olisi tässä tapauksessa mainittu kyseiset tekijät eli perusteena käytetty liikevaihto, viitevuosi, käytetyt perusprosentit ja sakkojen alennusprosentit, ei olisi merkinnyt niiden yritysten, joille päätös on osoitettu, tarikan liikevaihdon sellaista implisiittistä ilmaisemista, joka olisi voinut olla perustamissopimuksen 214 artiklan rikkomista. Kuten komissio on itse korostanut, kunkin yksittäisen sakon määrä ei ollut seurausta kyseisten tekijöiden tiukan matemaattisesta soveltamisesta.

276 Komissio on sitä paitsi suullisessa käsittelyssä myöntänyt, ettei mikään olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä niitä tekijöitä, jotka otettiin huomioon järjestelmällisesti ja jotka ilmaistiin päätöksen tekopäivänä pidetyssä lehdistötilaisuudessa. Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen perustelujen on oltava itse päätöksessä ja että komission myöhemmät selitykset voidaan ottaa huomioon vain poikkeuksellisissa olosuhteissa (ks. asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, 131 kohta ja vastaavasti asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok. 1991, s. II-1439, 136 kohta).

277 Näistä toteamuksista huolimatta on todettava, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa sakkojen määrän vahvistamisen osalta esitetyt perustelut ovat vähintäänkin yhtä yksityiskohtaisia kuin komission aikaisemmissa, samanlaisia kilpailusääntöjen rikkomisia koskevissa päätöksissä. Vaikka perustelujen virheellisyys on viran puolesta huomioon otettava seikka, yhteisöjen tuomioistuimet eivät päätöksen antamishetkeen mennessä olleet arvostelleet sitä käytäntöä, jota komissio noudatti määräämiensä sakkojen perustelemisessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensimmäisen kerran vasta asiassa T-148/89, Tréfilunion vastaan komissio, 6.4.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. II-1063, 142 kohta) sekä asiassa T-147/89, Société métallurgique de Normandie vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1057, julkaistu lyhennelmänä), ja asiassa T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1191, julkaistu lyhennelmänä), samana päivänä antamissaan tuomioissa korostanut olevan toivottavaa, että yritykset saisivat yksityiskohtaisesti tietää niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

278 Tästä seuraa, että kun komissio toteaa päätöksessä, että yhteisön kilpailusääntöjä on rikottu, ja määrää rikkomiseen osallistuneille yrityksille sakkoja siten, että se ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt perusseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessä, jotta ne, joille päätös on osoitettu, voivat tarkastaa, onko sakkojen taso perusteltu, ja arvioida mahdollisen syrjinnän olemassaoloa.

- 279 Edellä 277 kohdassa mainituissa erityisissä olosuhteissa ja ottaen huomioon se, että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot, sitä, ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen, ei voida tässä asiassa pitää sellaisena perusteluvollisuuden rikkomisena, jonka vuoksi olisi perusteltua poistaa sakot kokonaan tai osittain. Kantaja ei ole myöskään näyttänyt toteen, ettei se olisi voinut käyttää puolustautumisoikeuksiaan tehokkaasti.
- 280 Kanneperustetta ei siten voida hyväksyä.

B Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut virheellisesti LE-raporttia

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 281 Kantaja kiistää sen, että kartelli olisi ”pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa” (päätöksen 168 perustelukappaleen seitsemäs luetelmakohta).
- 282 Kantajan mukaan ainoa todiste, joka komissiolla on hinnankorotusilmoitusten vaikutuksista myyntihintoihin, on LE-raportti, jossa on otettu huomioon kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa myyntihintoihin markkinoilla, joilla on kilpailua, kuten kysynnän ominaispiirteet ja tuotantokustannukset. Kantajan mukaan tässä raportissa kuitenkin päädyttiin siihen, etteivät myyntihinnat poikenneet siitä, mitä ne olisivat olleet kilpailun vallitessa.

- 283 Huolimatta niistä tiedoista, joita oli LE-raportissa ja kantajan vastauksessa niihin väitetiedoksiannossa olleisiin väitteisiin, jotka koskivat Iggesund Paperboardin tuottaman GC-kartongin myyntihintoja, komissio on keskittänyt huomionsa vain hinnankorotusilmoituksiin ottamatta huomioon niitä tekijöitä, jotka selittivät myyntihintojen korotukset.
- 284 Kantajan mukaan komissio ei ole myöskään ottanut riittävästi huomioon asiakas-kohtaisia neuvotteluja, joiden vuoksi myyntihinnat olivat huomattavasti alempia kuin listahinnat.
- 285 Kantajan mielestä ei ole oikein väittää, että ilmoitetut hinnat olivat markkinoilla viitehinta (ks. päätöksen 21 perustelukappale). Vaikka ilmoitetuista hinnankorotuksista olisikin keskusteltu, tässä tapauksessa ei ole lainkaan ollut myyntihintoja koskenutta yhteistoimintaa, koska ilmoitetut hinnat olivat vain osa neuvottelumenettelyä, joka johti asiakaskohtaisten hintojen vahvistamiseen. Kantajan mukaan on lisäksi harhaanjohtavaa mainita — kuten komissio tekee —, että listahintoja oli korotettu kaiken kaikkiaan 42 prosenttia.
- 286 Koska tuottajat eivät ole onnistuneet perimään hintoja, jotka olisivat ylittäneet kilpailun vallitessa muodostuneet hinnat, on kantajan mukaan katsottava, että kartelli ei yleisesti ottaen onnistunut, sillä komissiokin on katsonut, että salaisen yhteistyön muilla muodoilla, joita on väitetty harjoitetun, pyrittiin ainoastaan varmistamaan hinnankorotusaloitteiden onnistuminen.
- 287 Seuraavaksi kantaja toteaa, että myyntihintojen kehittymistä kuvailevassa päätöksen osassa (21 perustelukappale) on virheitä. GC- ja GD-laaturien nettomyyntihinnat kansallisina valuuttoina nousivat kantajan mukaan kyseisenä aikana 30 prosenttia eivätkä 33 prosenttia, ja ecumääräisten myyntihintojen keskimääräiseksi korotukseksi ilmoitettu 19 prosenttia on myös liian korkea (ks. LE-raportin kaavio 11).

- 288 Vaikka todellinen tuotto yksikköä kohti kasvoiakin kyseisenä aikana kaksi kertaa enemmän kuin tuotantokustannukset, päätöksessä on kantajan mukaan jätetty mainitsematta, että kyse oli vaatimattomasta kasvusta ja että kysyntä kasvoi samana aikana 16 prosenttia. Päätöksen 16 perustelukappaleessa mainittu käyttökate ei kantajan mukaan myöskään olisi riittänyt varmistamaan kohtuullista tuottoa investoinneille (ks. LE-raportti, osa 5).
- 289 Komissio huomauttaa, ettei sillä ole velvollisuutta näyttää toteen, että kartelli on vaikuttanut markkinoihin. Tässä tapauksessa kartelli kuitenkin on komission mukaan tosiasiallisesti vaikuttanut markkinoihin.
- 290 LE-raportti vahvistaa, että nettomyyntihinnat nousivat vuodesta 1988 vuoteen 1991 noin kolmanneksen. Komission mukaan on perätöntä väittää, että kaikkien Länsi-Euroopan kartongintuottajien yhdenmukaistetut ponnistelut eivät olisi edistäneet tähän lopputulokseen pääsemisestä. Lisäksi komissio toteaa, että LE-raportin laatija on komissiossa pidetyssä kuulemistilaisuudessa nimenomaisesti myöntänyt, että myyntihintojen kehitys seurasi läheisesti hinnankorotusilmoituksia, mikä osoittaa kartellin onnistuneen tältä osin.
- 291 Se, että sopimus koski ilmoitettuja hintoja ja että myyntihinnat määräytyivät tuottajien ja asiakkaiden välisissä neuvotteluissa, ei komission mukaan kumoa sitä päätelmää, että kartelli vaikutti myyntihintoihin. Tältä osin komissio toteaa, että ilmoitettu hinta oli viitehintaa koko markkinoille ja että on merkityksetöntä, että suuret asiakkaat saivat alennuksia tai että niihin sovellettiin muita erityischoja.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 292 Päätöksen 168 perustelukappaleen seitsemännen luetelmakohtan mukaan komissio on määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen muun muassa huomion sen, että kartelli on ”pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa”. On kiistatonta, että tällä viitataan niihin vaikutuksiin, joita päätöksen 1 artiklassa todetulla rikkomisella on ollut markkinoihin.
- 293 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että rikkomisen vaikutuksia koskevan komission arvioinnin lainmukaisuuden valvomiseksi riittää, kun tarkastellaan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia koskevaa komission arviointia. Kuten kantajakin on huomauttanut, kun tarkastellaan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia, voidaan yleisesti arvioida, onko kartelli onnistunut, koska seisokkeja koskeneella salaisella yhteistyöllä ja markkinaosuuksia koskeneella salaisella yhteistyöllä pyrittiin varmistamaan yhdenmukaistettujen hinta-aloitteiden onnistuminen.
- 294 Komissio on arvioinut salaisen hintayhteistyön yleisiä vaikutuksia. Vaikka kantajan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät yrityskohtaiset tiedot osoittaisivatkin — kuten kantaja väittää —, että salaisen hintayhteistyön vaikutukset ovat kantajan osalta olleet vähäisempiä kuin tämän yhteistyön vaikutukset Euroopan kartonkimarkkinoilla kokonaisuutena tarkastellen, tällaiset yrityskohtaiset tiedot eivät sellaisenaan riitä heikentämään komission arvioinnin luotettavuutta.
- 295 Komission ei näissä olosuhteissa voida katsoa toimineen väärin, kun se ei ole erikseen tarkastellut salaisen hintayhteistyön vaikutuksia SBS-kartongin osalta, koska tämän kartonkilaadun myynti on vähemmän kuin 10 prosenttia päätöksessä tarkoitettujen kolmen kartonkilaadun kokonaisu-myynnistä (5 perustelukappaleen viides kohta).

- 296 Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä vahvistanut, päätöksessä on tehty ero kolmen erityyppisen vaikutuksen välille. Komissio on lisäksi perustanut käsityksensä siihen, että tuottajat itse ovat yleisesti ottaen katsoet hinta-aloitteiden onnistuneen.
- 297 Ensimmäinen vaikutusten tyyppi, jonka komissio on ottanut huomioon ja jota kantaja ei ole kiistänyt, on muodostunut siitä, että sovitut hinnankorotukset on tosiasiallisesti ilmoitettu asiakkaille. Uusia hintoja on siten käytetty perustana käytäessä asiakaskohtaisia neuvotteluja myyntihinnoista (ks. mm. päätöksen 100 perustelukappale ja 101 perustelukappaleen viides ja kuudes kohta). Tältä osin kantaja esittää ristiriitaisia väitteitä, kun se kiistää sen, että ilmoitettuja hintoja olisi käytetty viitehintana markkinoilla, mutta samalla myöntää, että ilmoitetut hinnat otettiin huomioon neuvoteltaessa asiakkaiden kanssa myyntihinnoista.
- 298 Toinen vaikutusten tyyppi on muodostunut siitä, että myyntihintojen kehitys seurasi ilmoitettujen hintojen kehitystä. Tältä osin komissio väittää, että "tuottajat eivät tyytyneet ilmoittamaan sovitusta hinnankorotuksista, vaan ne ryhtyivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta myös konkreettisiin toimenpiteisiin varmistukseksi, että korotukset todella toteutettiin asiakaskunnassa" (pätöksen 101 perustelukappaleen ensimmäinen kohta). Komissio myöntää, että asiakkaat joskus saivat myönnytyksiä korotusten voimaantulopäivän osalta tai asiakaskohtaisia hyvityksiä tai alennuksia, erityisesti suurista tilauksista, ja että "toteutunut keskimääräinen nettokorotus oli alennusten, hyvitysten ja muiden myönnytysten vähentämisen jälkeen aina pienempi kuin ilmoitetun korotuksen kokonaismäärä" (pätöksen 102 perustelukappaleen viimeinen kohta). Komissio viittaa LE-raportissa oleviin kaavioihin ja toteaa niiden perusteella, että ilmoitettujen hintojen kehityksen ja kansallisina valuuttoina ilmaistujen tai ecuiksi muunnettujen myyntihintojen kehityksen välillä oli "vahva lineaarinen yhteys" päätöksessä tarkoitettuna aikana. Komissio päättelee siitä seuraavaa: "Toteutuneet nettomääräiset hinnankorotukset seurasivat ilmoitettuja korotuksia läheisesti, vaikkakin tietyllä

viiveellä. Raportin laatija itsekin on kuulemistilaisuudessa todennut, että tämä piti paikkansa vuosina 1988 ja 1989” (päätoksen 115 perustelukappaleen toinen kohta).

299 On myönnettävä, että komissio on tätä toista vaikutusten tyyppiä arvioidessaan voinut aiheellisesti pitää ilmoitettujen hintojen kehityksen ja myyntihintojen kehityksen välistä lineaarista suhdetta näyttönä siitä, että hinta-aloitteilla oli tuottajien tavoitteen mukainen vaikutus myyntihintoihin. On itse asiassa kiistatonta, että se käytäntö, että hinnoista neuvotellaan asiakaskohtaisesti, merkitsee relevanteilla markkinoilla sitä, etteivät myyntihinnat yleensä täsmälleen vastaa ilmoitettuja hintoja. Ei siis voida olettaa, että myyntihintojen korotukset täsmälleen vastaavat ilmoitettujen hintojen korotuksia.

300 Komissio on ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen korotusten vastaavuussuhteen osalta aiheellisesti viitannut LE-raporttiin, koska se on kartongin hintojen kehitystä päätöksessä tarkoitettuna aikana käsittelevä analyysi, joka perustuu useiden tuottajien, muun muassa kantajan itsensä, antamiin tietoihin.

301 Tämä raportti vahvistaa kuitenkin vain osittain, että ajallisesti oli olemassa ”vahva lineaarinen yhteys”. Ajanjaksoa 1987—1991 tarkasteltaessa voidaan nimittäin erottaa kolme eri kautta. LE-raportin laatija on komission pitämässä kuulemistilaisuudessa tiivistänyt päätelmänsä tältä osin seuraavasti: ”Ilmoitettujen hintojen ja markkinahintojen nousun välillä ei tarkastellun ajanjakson alkupuolella eli vuodesta 1987 vuoteen 1988 ollut voimakasta vastaavuutta edes viiveellä. Tällainen vastaavuussuhde on sen sijaan ollut kaudella 1988/1989, minkä jälkeen vastaavuus on heikentynyt ja esiintynyt kautena 1990/1991 oudosti [*oddly*]” (kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 28). Raportin laatija on lisäksi todennut, että nämä eri ajanjaksojen väliset vaihtelut liittyivät läheisesti kysynnän vaihteluun (ks. erityisesti kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 20).

- 302 LE-raportin laatijan suullisesti esittämät päätelmät vastaavat hänen raportissa esittämäänsä analyysiä ja erityisesti ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen kehitystä vertailevia kaavioita (LE-raportti, kaaviot 10 ja 11, s. 29). On siis todettava, että komissio on näyttänyt ainoastaan osittain toteen sen ”vahvan lineaarisen yhteyden”, johon se on vedonnut.
- 303 Komissio on suullisessa käsittelyssä todennut ottaneensa huomioon myös salaisen hintayhteistyön kolmannen vaikutusten tyyppin, joka muodostuu siitä, että myyntihintojen taso ylitti tason, jolla ne olisivat olleet ilman salaista yhteistyötä. Komissio on korostanut, että PWG oli suunnitellut hinnankorotusten päivämäärät ja järjestysten, jossa korotuksista ilmoitettiin, ja komissio on tältä osin katsonut päätöksessään, että ”ei voida ajatella, ettei yhdenmukaistetuilla ilmoituksilla näissä olosuhteissa olisi ollut mitään vaikutusta todelliseen hintatasoon” (päätöksen 136 perustelukappaleen kolmas kohta). LE-raportissa (3 osasto) on esitetty malli, jonka avulla voidaan nähdä, mikä on tietystä objektiivisesta markkinatilanteesta johtuva hintataso. Raportissa todetaan, että kautena 1975—1991 vallinneiden objektiivisten taloudellisten tekijöiden perusteella määräytynyt hintataso olisi vähäisiä eroja lukuun ottamatta kehittynyt täsmälleen samalla tavalla kuin noudatettujen myyntihintojen taso, ja näin on ollut myös päätöksessä tarkoitettuna aikana.
- 304 Raportissa olevan analyysin perusteella ei näistä päätelmistä huolimatta voida todeta, että yhdenmukaistetut hinta-aloitteet eivät olisi mahdollistaneet sitä, että tuottajat saavuttivat myyntihinnoissa tason, joka ylitti sen hintatason, johon olisi päästy vapaan kilpailun vallitessa. Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä tähdentänyt, on mahdollista, että salainen yhteistyö on vaikuttanut tuossa analyysissä huomioon otettuihin tekijöihin. Komissio toteaa siis aiheellisesti, että salainen yhteistoiminta on voinut esimerkiksi vähentää yritysten ponnekkuutta kustannusten pienentämisessä. Komissio ei ole kuitenkaan väittänyt, että LE-raportissa olevassa analyysissä olisi jokin suoranainen virhe, eikä se ole myöskään esittänyt omaa taloudellista analyysiään siitä, miten myyntihinnat mahdollisesti olisivat kehittyneet ilman yhteistoimintaa. Komission väitettä, jonka mukaan myyntihintojen taso olisi ollut alempi, jos tuottajien välillä ei olisi ollut salaista yhteistyötä, ei näin ollen voida hyväksyä.

- 305 Tästä seuraa, että salaisen hintayhteistyön vaikutusten kolmannen tyyppin olemassaoloa ei ole näytetty toteen.
- 306 Tuottajien subjektiivinen arvio, jota komissio on käyttänyt perustana katsoessaan, että kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa, ei millään tavalla muuta edellä olevia toteamuksia. Komissio on tältä osin viitannut suullisessa käsittelyssä antamaansa asiakirjaluetteloon. Vaikka komissio olisikin voinut perustaa arvionsa hinta-aloitteiden mahdollisesta onnistumisesta asiakirjoihin, joissa tuodaan esille joidenkin tuottajien subjektiivisia käsityksiä, on kuitenkin todettava, että useat yritykset, muun muassa kantaja, ovat suullisessa käsittelyssä aiheellisesti vedonneet useisiin muihin asiakirja-aineistossa oleviin asiakirjoihin, joissa selvitetään niitä ongelmia, joita tuottajilla oli sovittujen hinnankorotusten toteuttamisessa. Komission viittaus tuottajien omiin ilmoituksiin ei näin ollen ole riittävä peruste päätellä, että kartelli olisi pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.
- 307 Edellä oleva huomioon ottaen on todettava, että komission esiin tuomat kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset on näytetty toteen vain osittain. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on sakkojen osalta täysi harkintavalta, ja tämän harkintavallan nojalla se arvioi nyt tehdyn päätelmän merkitystä harkitessaan asiassa todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta (ks. jäljempänä 358 kohta).
- 308 Lopuksi on todettava, että ne virheellisyydet, joita päätöksen perusteluissa kantajan mukaan on (ks. edellä 287 ja 288 kohta), eivät voi kumota edellä olevia päätelmiä siinäkään tapauksessa, että ne näytettäisiin toteen. Näin ollen on tarpeetonta tutkia, ovatko kantajan tältä osin esittämät väitteet perusteltuja.

C Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden

309 Tässä kanneperusteessa on kaksi osaa, joita on tutkittava erikseen.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio on arvioinut toteutetuksi väitetyin kartellin muotoa ja tavoitteita virheellisesti

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 310 Kantaja väittää komission katsoneen virheellisesti, että toteutetuksi väitetty kartelli on vakavin kartelli, josta komissio on joutunut määräämään seuraamuksia.
- 311 Kantaja kiistää komission väitteen, jonka mukaan JMC:llä oli toimivalta vahvistaa myös yhdenmukaiset hinnat eräiden suurten asiakkaiden osalta (ks. päätöksen 44 perustelukappale).
- 312 Kantaja kiistää myös sen, että salaisella hintayhteistyöllä olisi pyritty saamaan aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa. Kuten Stora on todennut, kansallisten markkinoiden välisten hintaerojen pientyminen johtui markkinatilanteesta.
- 313 Kantaja toteaa lisäksi, että PG Paperboardin pääasiallinen tehtävä ei ollut markkinoiden järjesteleminen, toisin kuin päätöksessä väitetään. PG Paperboardilla oli nimittäin useita, täysin lainmukaisia tehtäviä.

- 314 Komissio huomauttaa todenneensa, että kartelli ei merkinnyt pelkästään pitkälle kehitetyn yhdenmukaistettujen hinnankorotusten järjestelmän toteuttamista, vaan se sisälsi myös sopimuksen markkinaosuuksien jäädyttämisestä ja tuotannon valvonnasta.
- 315 Seuraavaksi komissio väittää, että ne seikat, joita kantajan mukaan ei ole mainittu tässä tapauksessa, ovat harhaanjohtavia tai vähämerkityksisiä. Väitetyt virheet ovat joka tapauksessa merkityksettömiä tai niitä ei ole, eivätkä ne voi vaikuttaa siten, että kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointi muuttuisi.
- 316 Lopuksi komissio toteaa, että kantajan argumentti, jonka mukaan yhdenmukaisten hintojen vahvistamiseksi Euroopassa ei toteutettu mitään toimenpiteitä, on pelkkä väite, jonka todisteet osoittavat vääräksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 317 Kantajan melko epäselvä argumentaatio on ymmärrettävä siten, että se kilpailusääntöjen rikkominen, josta sen on todettu olevan vastuussa, ei kantajan mukaan ollut niin vakavaa kuin mitä komissio väittää, koska eräitä tämän rikkomisen osatekijöitä ei ole näytetty toteen. Kantajan mukaan sakon alentaminen on tämän vuoksi perusteltua.
- 318 On muistutettava, että komissio on aiheellisesti todennut kantajan rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että se on osallistunut vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka alkoivat vuoden 1986 puolivälissä ja jotka muodostuivat useista erillisistä osatekijöistä. Komissio on tältä osin todennut kantajan osallistuneen salaiseen hintayhteistyöhön, seisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ja markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön.

- 319 Päätöksen 168 perustelukappaleen ensimmäisestä luetelmakohtasta ilmenee, että komissio on määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen huomioon muun muassa sen, että ”salainen yhteistyö hintojen vahvistamisessa ja markkinaosuuksien jakaminen ovat sellaisenaan kilpailusääntöjen vakavaa rikkomista”.
- 320 On katsottava, että ne vastaväitteet, joita kantaja on esittänyt kanneperusteen tämän osan tueksi, eivät ole omiaan vähentämään jo todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuutta, eikä sakon alentaminen näin ollen ole perusteltua niiden vuoksi. On joka tapauksessa katsottava, etteivät nämä väitteet ole perusteltuja.
- 321 Ensinnäkin on todettava, että kantajan väite, jonka mukaan PG Paperboardilla oli lainmukaistakin toimintaa, on vaikutukseton, koska on todettu, että tämän järjestön toimielimillä, erityisesti PWG:llä ja JMC:llä, oli pääasiallisesti kilpailunvastainen tarkoitus.
- 322 Toiseksi on todettava, että Storan ilmoitukset (väitetiedoksiannon liite 39, 14 kohta) osoittavat vääräksi kantajan väitteen, jonka mukaan JMC:n päämääränä ei olisi ollut yhdenmukaisten hintojen vahvistaminen suurimpien asiakkaiden osalta. Lisäksi on todettava, ettei kantaja kiistä sitä, että väitetiedoksiannon liitteet 117 ja 118 koskevat JMC:n kokouksia, kuten päätöksessä todetaan (80 ja 87 perustelukappale). Näissä kahdessa asiakirjassa on nimenomaan tietoja hinnoista, joita oli sovellettava tietynlaisiin asiakkaisiin niiden tärkeyden mukaan.
- 323 Kolmanneksi ja lopuksi on todettava, ettei kantaja voi väittää, ettei salaisella hintayhteistyöllä pyritty saamaan aikaan yhdenmukaisten hintojen järjestelmää

Euroopassa, koska se ei kiistä sitä, että PG Paperboardissa sovitut hinnankorotukset pienensivät niitä eroja, joita eri kansallisilla markkinoilla noudatetuissa hinnoissa alun perin oli.

324 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin, että kyseessä oli yksi kilpailusääntöjen rikkominen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

325 Kantaja kiistää sen, että kaikki ne osatekijät, joihin yritysten on katsottu syyllistyneen, voisivat muodostaa yhden kilpailusääntöjen rikkomisen. Tiettyjä näiden osatekijöiden välisiä yhteyksiä ei kantajan mukaan nimittäin ole näytetty toteen. Muutamia muita yhteyksiä ei ole kuvailtu riittävän selvästi väitetiedoksiannossa. Eräät toiset yhteydet ovat epäloogisia. Kantaja toteaa vielä, että eräät väitteet eivät saisi vaikuttaa määrättyyn sakkoon.

326 Kantaja toteaa, että SBS-kartonkia ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1987 toteutettua hinnankorotusta koskevat väitteet eivät olisi saaneet olla päätöksessä.

327 Kantajan mukaan kansallisia kokouksia, joilla pyrittiin toteuttamaan PG Paperboardissa päätetyt hinnankorotukset, pidettiin säännöllisesti Saksassa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Päätöksessä ei kuitenkaan ole mitään todisteita kantajan osallistumisesta Saksassa tai Ranskassa pidettyihin kokouksiin, eikä siinä ole näytetty toteen mitään yhteyttä kansallisten kokousten ja PG Paperboardin välillä, ja lisäksi siinä on tulkittu väärin PAA:n (ks. päätöksen 94 perustelukappale

ja sitä seuraavat perustelukappaleet) sekä Association of Cartonboard Manufacturersin (jäljempänä ACBM; ks. päätöksen 98 ja 99 perustelukappale) Yhdistyneessä kuningaskunnassa pidettyihin kokouksiin liittyviä todisteita. Kantaja toteaa, ettei päätöksessä todeta mitään Pohjoismaissa pidetyistä kokouksista. Komission virheelliset toteamukset kansallisista kokouksista ovat näin vaikuttaneet sakon suuruuteen, koska päätöksen 168 perustelukappaleessa mainitaan sakkojen yleistä tasoa määrättäessä huomioon otettuna perusteena se, että oli pidetty ”säännöllis[iä] ja vakiintuneeksi tavaksi muodostune[ta] kokou[ksia]”.

328 Lisäksi kantaja toteaa, että komission päätelmät, joiden mukaan PAA:n ja ACBM:n kokoukset ja PG Paperboardin toiminta olivat osa samaa yleistä kilpailusääntöjen rikkomista, perustuvat siihen, että komissio on soveltanut ”yhteisen tavoitteen” oppia (ks. mm. em. asia Shell v. komissio). Tätä oppia voidaan kuitenkin soveltaa vain silloin, kun joitakin todisteita puuttuu mutta kun komission väitteet muutoin perustuvat vahvaan näyttöön.

329 Komissio toteaa, että kantaja näyttää kiistävän sen, että yhden kilpailusääntöjen rikkomisen eri osatekijöiden välillä olisi vaadittava yhteys, ainoastaan siltä osin kuin on kyse eräissä maissa pidetyistä kansallisista kokouksista. Komissio vastaa kantajan väitteisiin, joiden mukaan SBS-kartonkia ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1987 toteutettua hinnankorotusta koskevat toteamukset eivät olisi saaneet olla päätöksessä, viittaamalla omiin väitteisiinsä, jotka koskevat SBS-kartongin ottamista mukaan päätökseen, ja lisäksi komissio toteaa, että päätöksen 75 perustelukappaleessa mainittu muistio (väitetiedoksiannon liite 62) todistaa edellä mainitun hinnankorotuksen ja PG Paperboardin välisen yhteyden.

330 Hinta-aloitteiden toteuttamista koskeneiden kansallisten kokousten osalta komissio toteaa, että on riittävää näyttöä siitä, että tällaisia kokouksia pidettiin Saksassa,

Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Pohjoismaissa. Nämä kokoukset kuuluivat kartellin rakenteeseen ja niitä on siis pidettävä kartellin jatkeena.

- 331 Komissio toteaa, että vaikkei kantajan osallistumisesta Saksassa ja Ranskassa pidettyihin kokouksiin olisikaan todisteita, kartellin vakavuutta olisi silti arvioitava suurin piirtein samalla tavalla. Tältä osin komissio viittaa päätöksen 168 perustelukappaleessa perusteisiin, jotka pääasiallisesti koskevat itse kilpailusääntöjen rikkomisen asiasisältöä.
- 332 ”Yhteisen tavoitteen” oppia koskevien väitteiden osalta komissio viittaa päätöksen 116 perustelukappaleeseen, jossa selvitetään komission omaksumaa lähestymistapaa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 333 Ensinnäkin siitä väitteestä, jonka mukaan ”yhteyksiä” on kuvailtu liian epätarkasti (edellä 325 kohta), on huomautettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan mukaan kanteessa on oltava yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista. Tämä on ilmaistava niin selvästi ja tarkasti, että vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi antaa kanteen johdosta ratkaisun tietyissä tapauksissa jopa ilman muita tietoja. Kanteessa on näin ollen nimenomaisesti selitettävä, mitä kanteen perustana oleva oikeudellinen peruste sisältää, eikä pelkkä ylimalkainen viittaaminen tähän perusteeseen täytä työjärjestyksessä asetettuja vaatimuksia (asia T-102/92, Viho v. komissio, tuomio 12.1.1995, Kok. 1995, s. II-17, 68 kohta). Vastaavien vaatimusten on täyttyävä silloinkin, kun kanneperusteen tueksi esitetään väite.

- 334 Tässä tapauksessa on todettava, että kyseinen väite on muotoiltu niin epätasaisesti, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien voi edes todeta, mikä on sen kohde. Tämä väite on näin ollen jätettävä tutkimatta.
- 335 Kantajan väite, jonka mukaan päätöksen ei olisi pitänyt koskea SBS-kartonkia ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1987 toteutettua hinnankorotusta, on puolestaan hylättävä. Riittää, kun huomautetaan, että komissio on katsonut oikein, että kartelli koski SBS-kartonkia (edellä 228 kohta), ja että sen kilpailusääntöjen rikkomisen, josta kantajan on katsottu oleva vastuussa, kesto on asianmukaisesti näytetty toteen (edellä 173 kohta ja sitä seuraavat kohdat).
- 336 Kantajan väitteistä, jotka koskevat yhtäältä sitä, että PG Paperboardin toimieli-
missä tehtyjen päätösten täytäntöönpanoa koskevien kansallisten kokousten pitä-
misestä ei ole todisteita, ja toisaalta sitä, että näiden kokousten ja PG Paperboardin
toiminnan välisestä yhteydestä ei ole todisteita, on todettava, etteivät ne voi johtaa
päätöksen 1 artiklan kumoamiseen. Komissio on nimittäin aiheellisesti katsonut
kantajan rikkomisen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa osallistumalla
PWG:n jäsenyrytyksenä salaiseen hintayhteistyöhön, seisokkeja koskeneeseen
salaiseen yhteistyöhön ja markkinaosuuksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön.
- 337 Tästä seuraa, että kantajan väitteillä voidaan pyrkiä ainoastaan sakon alentamiseen.
- 338 On siis arvioitava, onko komissio ottanut nämä kansalliset kokoukset huomioon
kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioidessaan.

339 Päätöksen 168 perustelukappaleen viidennen luetelmakohdan mukaan komissio on tukeutunut erityisesti siihen seikkaan, että ”kartelli [oli] toimi[nut] säännöllisten ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneiden kokousten muodossa, joiden tarkoituksena oli yhteisön kartonkimarkkinoiden yksityiskohtainen säätely”.

340 Tällä viitataan pääasiallisesti PG Paperboardin toimielinten kokouksiin.

341 Päätöksen 91 perustelukappaleen toisessa ja kolmannessa kohdassa todetaan nimitäin seuraavaa:

”Ei tiedetä, oliko talousjaoston kokouksia valmistelevien kansallisten kokousten — — ohella olemassa sellainen kaikkialla Euroopassa vakiintunut järjestelmä, että kussakin maassa järjestettiin säännöllisiä paikallisia kokouksia niiden hinnankorotusten toteuttamiseksi, joista oli ensin päätetty yhteisön eri kansallisten markkinoiden osalta.

On kuitenkin varmaa, että näin oli useilla tärkeillä kansallisilla markkinoilla [eli Saksan, Ranskan ja Ison-Britannian markkinoilla].”

342 Näissä olosuhteissa on todettava, ettei se, olivatko kansalliset kokoukset olleet PG Paperboardin jäsenten välisen salaisen yhteistyön eri muotojen jatke useissa jäsenvaltioissa, ole voinut tuntuvasti vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin.

343 Tästä seuraa, että kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

344 Kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

D *Kanneperuste, jonka mukaan sakon taso on suhteettoman korkea**Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut*

- 345 Kantaja korostaa, että kilpailupolitiikasta vastaava komission jäsen on 13.7.1994 pidetyssä lehdistötilaisuudessa selittänyt, että määrätyt sakot olivat lähellä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädettyä ylärajaa. Kantajan mukaan näin korkea taso ei ollut perusteltu sen enempää väitetyn kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden kuin sen kestonkaan vuoksi.
- 346 Kantajan mukaan komissio oli jo aikaisemmin todennut vakavampiakin kilpailusääntöjen rikkomisia kuin tämän. Kun vertaillaan tätä päätöstä ja sitä, josta oli kyse edellä mainitussa asiassa Tetra Pak vastaan komissio annetussa tuomiossa, käy ilmi, että viimeksi mainittu tapaus oli vakavampi ja kestoaltaan pidempi.
- 347 Kantaja toteaa toisaalta, että komissio on jo todennut huomattavasti tätä pidempäänkin kestäneitä kilpailusääntöjen rikkomisia, eikä komissio voi — toisin kuin mitä se vastinnessaan väittää — ottaa huomioon sitä, että kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ei ollut rajoitettu. Kantajan mukaan komission lähestymistapa on ristiriidassa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan kanssa, koska huomioon saadaan ottaa vain todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten todellinen kesto.
- 348 Lisäksi kantaja toteaa, että päätöksessä ei ilmoiteta niitä syitä, joiden vuoksi sakon tasoa korotettiin komission aikaisemmissa päätöksissä noudatetusta tasosta. Kantajan mukaan on siis katsottava, että sakon tasoa ei voida perustella päätöksessä mainituilla perusteilla.

- 349 Komissio toteaa, että kantajalle määrätty sakko on noin 9 prosenttia sen yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saamasta liikevaihdosta. Kantaja ei ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että sakko olisi melkein 10 prosenttia sen kokonaisliikevaihdosta, joka on asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetty yläraja. Komissio on maininnut, että kilpailusääntöjen rikkominen oli erityisen vakavaa, muttei se ole milloinkaan väittänyt, että kyse olisi vakavimmasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, jonka se on milloinkaan todennut. Lopuksi komissio toteaa, että se voi milloin tahansa korottaa sakkojen yleistä tasoa sakkojen varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi.
- 350 Komissio ei ole mielestään milloinkaan todennut korottaneensa sakkojen yleistä tasoa, eikä kantajalle määrätyn sakon taso ole selvästi korkeampi kuin EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 23 päivänä huhtikuuta 1986 tehdyssä komission päätöksessä 86/398/EY (asia IV/31.149 — Polypropeeni; EYVL L 230, s. 1; jäljempänä polypropeenipäätös) kartellin johtajille määrättyjen sakkojen taso.
- 351 Lopuksi komissio toteaa kilpailusääntöjen rikkomisen kestosta, että se, että tässä tapauksessa todetun kaltainen kilpailusääntöjen rikkominen havaitaan nopeasti, ei välttämättä tee siitä vähemmän vakavaa. Tämä ei merkitse, että komissio olisi määrännyt sakon päätöksen tekopäivää myöhemmältä ajalta (ks. päätöksen 167 perustelukappale).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 352 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille, jotka tahallaan tai tuottamuksesta ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, sakon, joka on vähintään 1 000 ecua ja enintään

1 000 000 ecua taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallistuneen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Sakon suuruutta määrättäessä otetaan huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto. Kuten edellä on jo todettu, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että rikkomisen vakavuutta harkittaessa on otettava huomioon useita seikkoja, muun muassa asian erityiset olosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

353 Komissio on tässä asiassa määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen huomioon rikkomisen keston (päätöksen 167 perustelukappale) ja seuraavat seikat (päätöksen 168 perustelukappale):

”— salainen yhteistyö hintojen vahvistamisessa ja markkinaosuuksien jakaminen ovat sellaisenaan kilpailusääntöjen vakavaa rikkomista,

— kartelli kattoi melkein koko yhteisön alueen,

— yhteisön kartonkimarkkinat ovat merkittävä teollisuudenala, jonka kokonaisliikevaihto on vuodessa noin 2,5 miljardia ecua,

— rikkomiseen osallistuneet yritykset edustavat käytännöllisesti katsoen koko markkinoita,

— kartelli toimi säännöllisten ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneiden kokousten muodossa, joiden tarkoituksena oli yhteisön kartonkimarkkinoiden yksityiskohtainen sääntely,

— salaisen yhteistyön todellisen luonteen ja ulottuvuuden peittämiseksi toteutettiin huolellisesti suunniteltuja toimia (PWG:n ja JMC:n kokouksia koskevia virallisia pöytäkirjoja ja asiakirjoja ei ole; osallistujia kehoitettiin olemaan tekemättä muistiinpanoja; hinnankorotuksista ilmoittavien kirjeiden ajoitus ja järjestys suunniteltiin siten, että korotusten voitiin väittää olevan vain 'toisten seurailua', jne.),

— kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.”

354 On lisäksi kiistatonta, että yrityksille määrättiin sakkoja, joiden perustaso oli 9 tai 7,5 prosenttia kunkin yrityksen, jolle päätös on osoitettu, yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saamasta liikevaihdosta, siten että ensin mainittua prosenttia sovellettiin kartellin ”johtajiksi” katsottuihin yrityksiin ja pienempää prosenttia kartellin ”rivijäseniin”.

355 Ensiksi on korostettava, että komissio voi sakkojen yleistä tasoa harkitessaan perustellusti ottaa huomioon, että yhteisön kilpailusääntöjen selvät rikkomiset ovat vielä melko yleisiä, joten se voi korottaa sakkojen tasoa niiden varoittavan vaikutuksen vahvistamiseksi. Vaikka komissio on aikaisemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tietyntyypisistä rikkomisista, se ei estä sitä korottamasta tätä tasoa asetuksessa N:o 17 säädetyissä rajoissa, jos osoittautuu, että se on välttämätöntä yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (ks. mm. em. yhdistetyt asiat *Musique Diffusion française* ym. v. komissio, tuomion 105—108 kohta ja asia T-13/89, *ICI* v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1021, 385 kohta).

356 Toiseksi on todettava, että komissio on aiheellisesti väittänyt, että tälle asialle ominaisten olosuhteiden vuoksi ei voida suoraan vertailla tässä päätöksessä käytettyä

sakkojen yleistä tasoa ja komission aikaisemmassa päätöskäytännössä käytettyjä tasoa; aiempaa päätöskäytäntöä edustaa erityisesti polypropeenipäätös, joka komission itsensä mukaan on se päätös, jota parhaiten voidaan verrata käsiteltävänä olevaan päätökseen. Toisin kuin polypropeenipäätökseen johtaneessa asiassa, tässä asiassa ei nimittäin ole otettu huomioon mitään yleisiä lieventäviä asianhaaroja sakkojen yleistä tasoa määrätessä. Salaisen yhteistyön peittämiseksi toteutetut toimenpiteet osoittavat, että kyseiset yritykset olivat täysin tietoisia toimintansa lainvastaisuudesta. Komissio on näin ollen voinut ottaa nämä toimenpiteet huomioon rikkomisen vakavuutta arvioidessaan, koska ne ovat sellainen erityisen vakava osa kilpailusääntöjen rikkomista, joka erottaa tämän rikkomisen komission aikaisemmin toteamista rikkomisista.

357 Kolmanneksi on korostettava perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen pitkäaikaista kestoja ja ilmeisyyttä ja sitä, että se on tapahtunut siitä huolimatta, että komission aikaisempi päätöskäytäntö ja erityisesti polypropeenipäätös olisi pitänyt ymmärtää varoitukseksi. Tältä osin todettava, ettei minkään perusteella voida katsoa, että komissio olisi päätöksen 167 perustelukappaleessa olevien toteamusten vastaisesti katsonut sakkojen tasoa määrätessään, että kilpailusääntöjen rikkominen olisi kestänyt pidempään kuin mitä päätöksen 1 artiklassa on tosiasiallisesti todettu.

358 Näiden seikkojen perusteella on katsottava, että päätöksen 168 perustelukappaleessa mainitut perusteet osoittavat komission vahvistaman sakkojen yleisen tason perustelluksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on tosin edellä jo todennut, että ne salaisen hintayhteistyön vaikutukset, joita komissio käytti perustana sakkojen yleistä tasoa määrätessään, on näytetty toteen vain osittain. Edellä oleva huomioon ottaen tällä päätelmällä ei kuitenkaan ole tuntuva vaikutusta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin. Jo sen perusteella, että yritykset tosiasiallisesti ilmoittivat sovitusta hinnankorotuksista ja että näin ilmoitettuja hintoja käytettiin perustana asiakaskohtaisia myyntihintoja vahvistettaessa, voidaan todeta, että sekä salaisen hintayhteistyön tarkoituksena että sen vaikutuksena oli vakava kilpailun rajoittaminen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsoen täyden harkintavaltansa nojalla, että komission vahvistaman sakkojen yleisen tason

minkäänlainen alentaminen ei ole perusteltua kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksista tehtyjen toteamusten vuoksi.

359 Kun komissio tässä asiassa vahvisti sakkojen yleisen tason, se ei poikennut aikaisemmasta päätöskäytännöstään sillä tavalla, että sen olisi pitänyt perustella kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta koskeva arviointi selvemmin (ks. mm. asia 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique ym. v. komissio, tuomio 26.11.1975, Kok. 1975, s. 1491, 31 kohta, Kok. Ep. II, s. 535).

360 Kanneperuste on siis hylättävä.

E Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut Iggesund Paperboardin osuuden virheellisesti

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

361 Kantaja väittää ensinnäkin, että sitä on virheellisesti pidetty kartellin ”johtajana”. Kantajan mukaan Iggesund Paperboardin edustajat osallistuivat ainoastaan muutamaani PG Paperboardin toimielinten kokouksiin, eivätkä nämä henkilöt milloinkaan toimineet näiden toimielinten johtajina.

362 Kantaja toteaa, ettei Iggesund Paperboard osallistunut yhteenkään PWG:n kokoukseen ennen vuoden 1989 marraskuun loppua. Komission on siis todistettava, että Iggesunds Bruk tai TBM osallistui kokouksiin ennen tätä ajankohtaa. Iggesund Paperboardin edustajia ei osallistunut myöskään 6.2.1990, 12.4.1991, 27.5.1991 ja 5.6.1991 pidettyihin PWG:n kokouksiin. Näin ollen Iggesund Paperboard osallistui ainoastaan viiteen niistä PWG:n yhdeksästä kokouksesta, joita pidettiin vuoden 1989 marraskuusta lähtien.

- 363 Kantaja katsoo, etteivät Storan ilmoitukset, joiden mukaan TBM oli osallistunut PWG:n kokouksiin tämän toimielimen perustamisesta alkaen, ole luotettavia. Komissio on toiminut kohtuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen vastaisesti, kun se ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon sitä, että Iggesund Paperboard oli osallistunut PWG:n kokouksiin vasta vuoden 1989 marraskuusta lähtien ja vain satunnaisesti.
- 364 JMC:n osalta kantaja toteaa, että toisin kuin päätöksen liitteenä olevassa taulukossa 4 todetaan, Iggesund Paperboard ei osallistunut 6. ja 7.9.1989 pidettyihin kokouksiin.
- 365 Iggesunds Brukin osalta kantaja toteaa, että tämä tehdas valmisti pääasiallisesti SBS-kartonkia korkealaatuisen GC-kartongin tuotannon merkityksen ollessa sille aina vähäisempi. Tämä selittää sen, miksi se oli koko ajan osallistunut PG Paperboardin toimielinten kokouksiin vain satunnaisesti ja miksi se oli ollut PG Paperboardin jäsen vasta vuoden 1985 jälkeen. Iggesunds Bruk oli ennen vuoden 1988 marraskuuta nimittäin osallistunut PG Paperboardin jäsenten kokousten lisäksi vain yhdeksään PC:n 20 kokouksesta ja neljään talousjaoston 18 kokouksesta.
- 366 Toiseksi kantaja toteaa, ettei minkään perusteella voida väittää, että kantajan toteuttamat seisokit olisivat perustuneet yhteistoimintaan. Oli nimittäin tapana, että Iggesunds Brukin tehdas seisautettiin syksyisin teknisistä syistä. Vuonna 1990 tavanomaista seisokkia kuitenkin lykättiin, sillä Iggesunds Bruk tuotti ennätysmäärän kartonkia vuoden 1990 viimeisen kolmanneksen ja vuoden 1991 ensimmäisen kolmanneksen aikana. Workingtonin tehtaalla oli seisokkeja vain silloin, kun tilauksia oli vähän.
- 367 Komissio tähdentää, että kartellin ”johtajina” pidettiin niitä, jotka osallistuivat PWG:n kokouksiin. Sillä, kuuluiko Iggesund Paperboardin edustaja toimielinten johtajiin, ei näin ollen ole merkitystä. TBM ja myöhemmin Iggesund Paperboard olivat nimittäin osallistuneet PG Paperboardin kaikkien toimielinten ja myös

PWG:n kokouksiin. Kantajan argumentaatiolla, joka koskee Iggesund Brukin osuutta ennen vuotta 1988, ei komission mukaan ole asiassa merkitystä.

- 368 Kantajan väitteillä, jotka koskevat SBS-kartongin tuotannon seisokkeja, ei komission mukaan ole asiassa merkitystä, koska komissio ei ole milloinkaan väittänyt, että olisi ollut olemassa erityisesti SBS-kartonkia koskeva seisokkijärjestelmä. Lisäksi komissio toteaa, että SBS-kartongin kysyntä oli voimakasta koko kyseisen ajan, joten sen tuotantoa ei ollut tarpeen seisauttaa.
- 369 Lopuksi komissio toteaa, että kantajan väite, jonka mukaan Workingtonin tehtaalla oli tuotantoseisokkeja ainoastaan silloin, kun tilauksia oli vähän, ei ole vakuuttava, koska tuotantoseisokit ovat välttämättömiä vain tällaisessa tilanteessa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 370 Toteamuksista, jotka koskevat niitä kanneperusteita, joita kantaja on esittänyt päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi, ilmenee, että komissio on näyttänyt toteen PWG:n tehtävien luonteen, sellaisena kuin niitä on kuvailtu päätöksessä.
- 371 Komissio on näin ollen voinut aiheellisesti päätellä, että niitä yrityksiä, jotka osallistuivat tämän toimielimen kokouksiin, oli pidettävä kyseisen rikkomisen ”johtajina” ja että niiden oli tästä syystä kannettava erityinen vastuu (pätöksen 170 perustelukappaleen ensimmäinen kohta).

- 372 Tässä tapauksessa on kiistatonta, että Iggesund Paperboard osallistui PWG:n kokouksiin vuoden 1989 marraskuusta lähtien. Tältä osin on hylättävä se kantajan väite, jonka mukaan Iggesund Paperboard olisi osallistunut PWG:n kokouksiin vain satunnaisesti. Päätöksen liitteenä olevasta taulukosta 2 nimittäin ilmenee Iggesund Paperboardin osallistuneen viiteen niistä seitsemästä kokouksesta, jotka pidettiin ajanjaksona, joka alkoi vuoden 1989 marraskuusta, ja päättyi vuoden 1991 huhtikuuhun, jolloin komissio teki asetuksen N:o 17/14 artiklan 3 kohdan nojalla ennalta ilmoittamatta samanaikaisesti tutkimuksia useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.
- 373 Vuoden 1986 puolivälistä vuoden 1989 marraskuuhun ulottuvan ajanjakson osalta Storan ilmoituksissa todetaan seuraavaa: "PWG:ssä oli edustettuna toinenkin tuottaja, sillä 'UK Workingtonin' tehdas oli edustettuna PWG:ssä tämän perustamisesta lähtien. Iggesund/MoDo osti Workingtonin tehtaan" (väitetiedoksiannon liite 37, s. 2). Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:n komission tietojensaanti-
pyyntöön 20.8.1991 antamassa vastauksessa sitä paitsi todetaan (s. 12) TBM / Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:n osallistumisesta PWG:n kokouksiin seuraavaa: "Oletamme, että P. L. Herring osallistui joihinkin tai kaikkiin PWG:n kokouksiin".
- 374 Näissä olosuhteissa on todettava, että koska Iggesund Paperboard (Workington) Ltd on edellä mainitussa vastauksessa itse todennut olettavansa, että P. L. Herring oli osallistunut PWG:n kokouksiin TBM / Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:n lukuun, komissio on aiheellisesti tukeutunut Storan ilmoituksiin, joiden mukaan Workingtonin kartonkitehdas oli edustettuna PWG:ssä tämän perustamisesta lähtien.
- 375 On jo todettu, että komissio on aiheellisesti osoittanut päätöksen kantajalle siltä osin kuin on kyse Iggesund Paperboardin, Iggesund Paperboard (Workington) Ltd:n ja TBM:n kilpailunvastaisista toimista. Koska kantaja on osallistunut PWG:n kokouksiin koko sen ajan, jonka kilpailusääntöjen rikkominen kesti, sitä on siis

perustellusti pidetty eräänä kilpailusääntöjen rikkomisen ”johtajista”. Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä, ettei Iggesunds Bruk omalta osaltaan osallistunut PWG:n kokouksiin.

- 376 Lopuksi on todettava, että on näytetty toteen, että kantaja on osallistunut tuotantosisokkeja koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön ja että se jopa on tosiasiallisesti toteuttanut tuotantosisokkeja Workingtonin tehtaalla, kun tuotantokapasiteetti kasvoi ja kysyntä väheni vuodesta 1990 lähtien (edellä 145—147 kohta). Tältä osin on hylättävä kantajan väite, jonka mukaan Iggesunds Brukin tehtaalla ei toteutettu sisokkeja, koska SBS-kartongin kysyntä oli ollut voimakasta koko sen ajan, jota päätös koskee. Komissio ei ole milloinkaan edes väittänyt sisokkeja koskeneen salaisen yhteistyön merkinneen sitä, että tähän yhteistyöhön osallistuneiden yritysten olisi pitänyt toteuttaa sisokkeja kysynnän ollessa voimakasta.
- 377 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperustetta ei voida hyväksyä.

F Yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 378 Kanneperusteessa on kaksi osaa.
- 379 Kanneperusteen ensimmäisessä osassa kantaja väittää, että sille määrätty sakko on liian suuri verrattuna sakkoihin, joita on määrätty niille yrityksille, jotka eivät kiistäneet tärkeimpiä tosiasiaväitteitä. Se, miten yritykset on periaatteessa jaettu näihin kahteen ryhmään, on kantajan mukaan epäselvää, koska tällaisen eron tekeminen ei perustu mihinkään komission etukäteen ilmoittamaan sääntöön tai menettelyohjeeseen.

- 380 Kantajan mukaan ei ole perusteltua jakaa yrityksiä eri ryhmiin sen perusteella, kiistävätkö ne komission väitteet vai eivät, koska se, että yritys ei kiistä komission väitteitä, ei ole oikeuskäytännössä tarkoitettua yhteistyötä. Komissiolla on velvollisuus näyttää toteen tosiasiaväitteensä siinäkin tapauksessa, etteivät jotkin yritykset niitä kiistäisikään. Sitä, että jotkin yritykset nimenomaisesti myöntävät väitteet oikeiksi, ei kantajan mukaan voida käyttää todisteena väitteiden paikkansapitävyydestä sellaisten yritysten osalta, jotka eivät myönnä niitä oikeiksi. Yritysten, joille väitetiedoksianto on osoitettu, on voitava vastata komission siinä esittämiin väitteisiin ilman sitä vaaraa, että niitä rangaistaisiin tällaisesta käyttäytymisestä määrämällä niille suurempi sakko (tai myöntämällä niille pienempi alennus).
- 381 Kantajan mukaan sillä, että komissio on tällä tavalla jakanut yritykset eri ryhmiin, loukataan puolustautumisoikeuksia, lojaalisuusperiaatetta, menettelysääntöjen noudattamisen periaatetta sekä syyttömyysolettamaa.
- 382 Vaikka komissiolla olisikin ollut oikeus määrätä kantajalle ankarampi seuraamus kuin niille yrityksille, jotka eivät kiistäneet tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, kantajalle määrättyyn sakkoon tehty 50 prosentin korotus on kantajan mukaan liiallinen ja suhteettoman suuri. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on nimittäin edellä mainitussa asiassa ICI vastaan komissio antamassaan tuomiossa täyden harkintavaltansa nojalla katsonut olevan kohtuullista, että komission kanssa laajaa yhteistyötä tehneelle yritykselle määrättyä sakkoa alennettiin noin 20 prosenttia.
- 383 Kanneperusteen toisessa osassa kantaja väittää, että sille määrätty sakko on liian suuri verrattuna sakkoihin, joita on määrätty yrityksille, joiden on katsottu auttaneen komissiota aktiivisesti (Rena ja Stora). Kantajan sakko on prosentteina liikevaihdosta kolme kertaa suurempi kuin Renalle ja Storalle määrättyt sakot. Kantajan mukaan tämä ero on liian suuri ja syrjivä.

- 384 Kantajan mukaan päätöksessä ei ole riittävästi perusteltu tätä sakkoihin tehtyä merkittävää alennusta (ks. päätöksen 172 perustelukappale). Edellä mainitusta, asiassa ICI vastaan komissio annetusta tuomiosta ilmenee lisäksi, että vain pieni ero kohdellussa on perusteltua aktiivisen yhteistyön vuoksi.
- 385 Kantajan mukaan Storalle ja Renalle myönnettyt alennukset voivat olla myös harkittavallan väärinkäyttöä, koska kaikilla yrityksillä ei välttämättä ollut sellaisia hyödyllisiä tietoja, että ne olisivat pystyneet auttamaan komissiota aktiivisesti.
- 386 Kantajan mukaan on lisäksi kysyttävä, voiko komissio hankkia tietoja hyvittämällä niistä. Tässä tapauksessa komissio on kilpailupolitiikasta vastaavan jäsenensä välityksellä myöntänyt, ettei se olisi voinut näyttää toteen kartellin olemassaoloa ilman Storan antamia tietoja. Jos yrityksiä taloudellisesti kannustetaan antamaan tietoja komissiolle silloin, kun komissio ei voi niitä yrityksiltä vaatia (ks. asia 374/87, Orkem v. komissio, tuomio 18.10.1989, Kok. 1989, s. 3283 ja asia 27/88, Solvay v. komissio, tuomio 18.10.1989, Kok. 1989, s. 3355, julkaistu lyhennelmänä), ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että jotkin yritykset mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn saadakseen tekevät niin innokkaasti tunnustuksia, että se heikentää niiden ilmoitusten luotettavuutta.
- 387 Lopuksi kantaja toteaa, ettei Storan yhteistyö ollut oma-aloitteista, koska se oli ryhtynyt yhteistyöhön vasta sen jälkeen, kun yrityksissä oli tehty tutkimuksia ase-tuksen N:o 17 14 artiklan nojalla ja kun komissio oli esittänyt PG Paperboardia koskevia kirjallisia kysymyksiä.
- 388 Komissio vastaa kanneperusteen ensimmäiseen osaan, että se, että eräät yritykset myönsivät keskeisen osan niitä vastaan esitetystä väitteistä, helpotti sen tehtävää,

joten myöntämistä oli pidettävä sellaisena yhteistyön muotona, jonka vuoksi on perusteltua alentaa sakkoa (em. asia ICI v. komissio, tuomion 393 kohta).

389 Päinvastoin kuin mitä kantaja väittää, sitä ei ole rangaistu siitä, ettei se ollut yhteistyössä. Asia on nimittäin niin, että niiden yritysten, jotka olivat tosiasiallisesti myöntäneet kilpailusääntöjen rikkomisen, sakkoja alennettiin yhdellä kolmasosalla. Minkään perusteella ei voida katsoa, että alennukset olisivat olleet liian suuria. Komission mukaan on joka tapauksessa on todettava, että jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoisi, että erälle yrityksille on myönnetty liian suuria alennuksia, se voi täyden harkintavaltansa nojalla korottaa kyseisiä sakkoja.

390 Kantajan väite, jonka mukaan yrityksiä, joilla ei ole hallussaan tiettyjä asiakirjoja, on syrjitty, on komission mukaan perusteeton.

391 Kanneperusteen toisesta osasta komissio toteaa, että sen asenne Stora ja Renaa kohtaan oli täysin perusteltu.

392 Komissio toteaa, että etenkin Stora oli oma-aloitteisesti toimittanut yksityiskohtaisen selvityksen kartellin toiminnasta. Kantajan väite, jonka mukaan yrityksillä saat-taisi olla houkutus liioitella kilpailijoidensa lainvastaista toimintaa suuria alennuksia saadakseen, on komission mukaan perusteeton. Vaikka komission onkin tutkittava kartellin jäsenten toimittamat todisteet huolellisesti, tämä ei kuitenkaan merkitse, ettei se saisi ottaa huomioon vilpittöä ja kattavaa yhteistyötä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

393 Kanneperusteen ensimmäisestä osasta on todettava, että kantaja on komissiossa käydyssä hallinnollisessa menettelyssä myöntänyt osallistuneensa hinnankorotusilmoituksia koskeneeseen salaiseen yhteistyöhön GC-kartongin osalta mutta kiistänyt osallistuneensa väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen muilta osin.

394 Komissio on aiheellisesti katsonut, että kantaja ei ole tällä tavalla vastatessaan toiminut siten, että sakon alentaminen olisi ollut perusteltua hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi. Alennuksen myöntäminen tästä syystä on perusteltua vain, jos komissio on yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan (ks. em. asia ICI v. komissio, tuomion 393 kohta).

395 Jos yritys nimenomaisesti ilmoittaa, ettei se kiistä niitä tosiasiaväitteitä, joihin komission siihen kohdistamat väitteet perustuvat, sen voidaan katsoa helpottaneen komission tehtävää eli yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten toteamista ja niistä rankaisemista. Komissiolla on kilpailusääntöjen rikkomisen toteavissa päätöksissään oikeus katsoa, että tällainen käyttäytyminen merkitsee tosiasiaväitteiden myöntämistä, ja pitää sitä todisteena kyseisten väitteiden paikkansapitävyydestä. Sakon alentaminen voi siis olla perusteltua tällaisen käyttäytymisen vuoksi.

396 Asia on toisin, jos yritys ei vastaa väitetiedoksiantoon tai jos se vain ilmoittaa, ettei se ota kantaa komission väitetiedoksiannossa esittämiin tosiasiaväitteisiin, tai jos se — kuten kantaja — vastauksessaan kiistää näiden väitteiden keskeiset osat. Jos yritys hallinnollisessa menettelyssä omaksuu tällaisen asenteen, se ei helpota komis-

sion tehtävää eli yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten toteamista ja niistä rankaisemista.

- 397 Koska komissio päätöksen 172 perustelukappaleen ensimmäisessä kohdassa toteaa alentaneensa niiden yritysten sakkoja, jotka eivät väitetiedoksiantoon antamisissaan vastauksissa kiistäneet komission tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, on todettava, että näitä sakkojen alennuksia on pidettävä lainmukaisina vain, jos kyseiset yritykset ovat nimenomaisesti ilmoittaneet, etteivät ne kiistä kyseisiä väitteitä. Tässä yhteydessä on lisäksi todettava, että kun komissio on alentanut kyseisille yrityksille määrättyjä sakkoja yhdellä kolmasosalla, se ei ole ylittänyt sitä harkintavaltaa, joka sillä on sakkojen suuruutta määritessään.
- 398 Vaikka komissio olisikin käyttänyt lainvastaista perustetta alentaessaan niiden yritysten sakkoja, jotka eivät olleet nimenomaisesti ilmoittaneet, etteivät ne kiistä tosiasiaväitteitä, on huomautettava, että yhdenvertaisuusperiaatteen on oltava sopusoinnussa laillisuusperiaatteen kanssa; laillisuusperiaatteen mukaan kukaan ei voi edukseen vedota lainvastaisuuteen, joka hyödyttää jotakuta toista (ks. esim. asia 134/84, Williams v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 4.7.1985, Kok. 1985, s. 2225, 14 kohta). Koska kantajan väitteillä pyritään nimenomaan siihen, että sillä katsottaisiin olevan oikeus lainvastaiseen sakon alennukseen, kanneperusteen ensimmäistä osaa ei näin ollen voida hyväksyä.
- 399 Kanneperusteen toisesta osasta on todettava, että Renan ja Storan sakkoja on alennettu kahdella kolmasosalla sen johdosta, että ne olivat hallinnollisen menettelyn aikana aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa (ks. tältä osin päätöksen 171 perustelukappale). Koska päätöksessä mainitaan näiden yritysten aktiivinen yhteistyö hallinnollisen menettelyn aikana, siinä on riittävästi perusteltu sitä, miksi on perusteltua, että näille kahdelle yritykselle määrättäviä sakkoja alennetaan merkittävästi.

- 400 On todettava, että kantajankin sakkoa olisi voitu alentaa, jos se olisi ollut aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa. Koska kantajan osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen on näytetty toteen, kantajan väite, jonka mukaan sillä ei ollut sellaisia tietoja, että se olisi voinut auttaa komissiota aktiivisesti, on väistämättä hylättävä.
- 401 Siltä osin kuin kantaja väittää, että sille määrätty sakko on liian suuri Storalle määrättyyn sakkoon verrattuna, on huomautettava, että Stora toimitti komissiolle ilmoituksia, joissa oli erittäin yksityiskohtainen selvitys kilpailusääntöjen rikkomisen luonteesta ja kohteesta, PG Paperboardin eri toimielinten toiminnasta sekä eri tuottajien osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen. Storan näissä ilmoituksissaan antamat tiedot ylittävät huomattavasti sen, mitä komissio voi vaatia asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla. Vaikka komissio päätöksessään toteaa saaneensa todisteita, jotka vahvistivat Storan ilmoituksissa olleiden tietojen paikkansapitävyyden (päättöksen 112 ja 113 perustelukappale), on selvää, että Storan ilmoitukset ovat olleet pääasiallinen todiste kilpailusääntöjen rikkomisesta. Jollei näitä ilmoituksia olisi ollut, komission olisi ollut ainakin paljon vaikeampaa todeta päätöksen kohteena olevaa kilpailusääntöjen rikkomista ja tarpeen vaatiessa saada sitä loppumaan.
- 402 Tässä tilanteessa ja vaikka Stora oli ryhtynyt yhteistyöhön vasta sen jälkeen, kun komissio oli tehnyt yrityksissä tutkimuksia asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan nojalla, komissio ei ole ylittänyt harkintavaltaansa sakkojen suuruuden määräämisessä, kun se on alentanut Storalle määrättyä sakkoa kahdella kolmasosalla.
- 403 Renan sakkoon tehdystä alennuksesta riittää, kun todetaan, ettei kantaja ole kiistänyt päätöksen 171 perustelukappaleen toisessa kohdassa olevaa toteamusta, jonka mukaan Rena ”oli vapaaehtoisesti antanut komissiolle tärkeitä asiakirjoja”.

404 Lopuksi on todettava, ettei kantaja ole toimittanut mitään selvitystä sen väitteensä tueksi, jonka mukaan Renan ja Storan sakkojen alentaminen olisi harkintavallan väärinkäyttöä.

405 Kantajalle määrättyä sakkoa ei siis voida pitää suhteettoman suurena Renalle ja Storalle määrättyihin sakkoihin verrattuna.

406 Tästä seuraa, ettei kanneperusteen toistakaan osaa voida hyväksyä.

407 Kanneperuste on näin ollen hylättävä.

G Kanneperuste, jonka mukaan kantaja on ollut yhteistyössä komission kanssa ja jonka mukaan asiassa on myös muita lieventäviä asianhaaroja

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

408 Kantaja väittää olleensa komission kanssa yhteistyössä komission tehdessä tutkimustaan.

409 Kantajan mukaan seuraavat seikat todistavat yhteistyöstä:a) Iggesund Paperboard ei osallistunut PG Paperboardin toimielinten kokouksiin sen jälkeen, kun komissio oli tehnyt tutkimuksia yrityksissä; b) kantaja ei väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kiistänyt tärkeimpiä tosiseikkoja; c) kantaja on myöntänyt, että hinnankorotusilmoituksista keskusteltiin; ja d) MoDo-konserniin kuuluvat yritykset ottivat käyttöön kilpailusääntöjen noudattamisohjelman (compliance programme) kilpailusääntöjen noudattamisen varmistamiseksi.

- 410 Lisäksi kantaja toteaa antaneensa yksityiskohtaisia tietoja konserniinsa kuuluvien yritysten osallistumisesta PG Paperboardin toimielinten kokouksiin, vaikkei komissio ollutkaan pyynnöissään viitannut asetuksen N:o 17 säännöksiin.
- 411 Koska kantaja ei ollut kiistänyt väitetiedoksiannossa mainittujen, hintoja koskevien asiakirjojen, kantajan mielestä se olisi pitänyt sisällyttää samaan ryhmään kuin ne yritykset, jotka eivät kiistäneet tärkeimpiä tosiasiaväitteitä.
- 412 Se, että on määrätty sakko, joka ylittää aikaisemmin määrättyjen sakkojen tason, on kantajan mukaan perusteetonta ensinnäkin sen vuoksi, ettei komissio ollut aikaisemmin tehnyt tutkimusta kartonkialalla, ja toisaalta sen vuoksi, ettei kantaja itse ollut aikaisemmin syyllistynyt kilpailusääntöjen rikkomiseen.
- 413 Komissio kiistää sen, että kantajan voitaisiin katsoa olleen yhteistyössä. Komission mukaan kantaja ei etenäkään voi väittää myöntäneensä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, koska se edelleenkin kiistää suurimman osan komission toteamuksista. Lisäksi komissio toteaa, että kantajan vastahakoisuus tietojensaantipyyntöihin vastaamisessa ei myöskään osoita yhteistyöhalua.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 414 On jo todettu, että kantaja on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kiistänyt keskeisiltä osin ne tosiasiaväitteet, joihin komission kantajaa kohtaan esittämät väitteet perustuivat, ja että tätä vastausta ei siis voida pitää sellaisena komission kanssa harjoitettuna yhteistyönä, jonka vuoksi olisi perusteltua alentaa kantajan sakkoa.

- 415 Vaikka kantaja olisi toimittanut tietoja konserniinsa kuuluvista, PG Paperboardin toimielinten kokouksiin osallistuneista yrityksistä, ilman että nämä tiedot olisivat olleet vastauksia asetukseen N:o 17 perustuviin tietojensaantipyyntöihin, tätä ei kuitenkaan voida pitää sellaisena käyttäytymisenä, jonka vuoksi sakon alentaminen olisi perusteltua. Kantaja on nimittäin kiistänyt keskeisiltä osin ne komission väitteet, jotka koskevat kyseisissä kokouksissa käytyjä kilpailunvastaisia keskusteluja.
- 416 Kilpailusääntöjen noudattamisohjelmasta, jonka MoDo-konserni otti käyttöön kilpailusääntöjen rikkomisen loputtua, on todettava, että edellä on jo huomautettu, että kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (ks. em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).
- 417 Tästä seuraa, että vaikka kilpailusääntöjen noudattamisohjelman käyttöön ottaminen osoittaakin kyseisen yrityksen halua estää kilpailusääntöjen rikkominen tulevaisuudessa ja vaikka ohjelma näin ollen osaltaan mahdollistaakin sen, että komissio voi paremmin hoitaa tehtävänsä, joka koostuu erityisesti perustamissopimuksessa vahvistettujen periaatteiden soveltamisesta kilpailun alalla ja pyrkimyksestä saada yritykset toimimaan näiden periaatteiden mukaisesti, pelkästään se, että komissio on aikaisemmassa päätöskäytännössään eräissä tapauksissa ottanut lieventävänä asianhaarana huomioon kilpailusääntöjen noudattamisohjelman käyttöön ottamisen, ei merkitse, että komissiolla olisi velvollisuus toimia samoin tässä tapauksessa.
- 418 Komissiolla oli siis oikeus katsoa, että tässä tapauksessa oli hyvitetävä ainoastaan yritysten sellainen toiminta, jonka avulla se pystyi toteamaan kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin. Koska kantaja oli hallinnollisen menettelyn aikana kiistänyt keskeisiltä osin ne komission tosiasiaväitteet, joihin komission

kantajaa kohtaan esittämät väitteet perustuivat, komission ei voida katsoa toimineen väärin, kun se ei ole alentanut kantajalle määrättyä sakkoa.

419 Lisäksi on todettava, että vaikka on tietenkin tärkeää, että kantaja on toteuttanut toimenpiteitä estääkseen sen, että sen työntekijät tulevaisuudessa uudelleen rikkoisivat yhteisön kilpailuoikeutta, tämä ei millään tavalla muuta sitä, että tässä asiassa todettu kilpailusääntöjen rikkominen on todella tapahtunut (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, 357 kohta).

420 Tässä tilanteessa on todettava, että komissio oli myös oikeassa, kun se ei kantajalle määrättävän sakon suuruutta määrätessään ottanut huomioon sitä, ettei kantaja ollut osallistunut PG Paperboardin toimielinten kokouksiin sen jälkeen, kun komissio oli tehnyt yrityksissä tutkimuksia asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan nojalla.

421 Lopuksi on todettava, että sitä, että komissio on jo aikaisemmin todennut jonkin yrityksen rikkoneen kilpailusääntöjä ja tarpeen vaatiessa määrännyt tästä seuraamuksen, voidaan pitää raskauttavana asianhaarana tämän yrityksen osalta, mutta se, ettei kilpailusääntöjä ole aiemmin rikottu, on tavanomainen tilanne, jota komission ei tarvitse ottaa huomioon lieventävänä asianhaarana, etenkin kun tässä tapauksessa on kyse erityisen selvästä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta (ks. asia T-8/89, DSM v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1833, 317 kohta).

422 Tästä seuraa, että kanneperuste on hylättävä.

H *Kanneperuste, jonka mukaan komissio on rikkonut ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950 tehdyn Euroopan yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta*

- 423 Kantaja on kannekirjelmänsä osassa ”loppuhuomautukset” (”Closing submissions”) huomauttanut, että yhteisön oikeuden soveltaminen menettelyissä, joiden päätteeksi määrätään sakkoja, on luonteeltaan sellaista, että siihen on sovellettava ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen (jäljempänä ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaletta (tai yhteisön oikeuden vastaavia periaatteita), jossa edellytetään, että riippumattomat ja puolueettomat tuomioistuimet hoitavat tämäntyyppiset tehtävät.
- 424 Kantaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on asiaa käsittelevänä tuomioistuimena oltava täysi tuomiovalta sekä asian tosiseikkojen että oikeudellisten näkökohtien osalta. Kantajan mukaan tästä seuraa, että ”ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pitäisi muodostaa oma riippumaton käsityksensä asian tosiseikoista” (”the Court should come to its own, independent view on the facts of the case”) tai että sen on ainakin ”oltava pikemminkin halukas kuin vastahakoinen” (”should be quick, rather than reluctant”) muodostamaan oman kantansa siitä, minkälainen seuraamus on asianmukainen.
- 425 Kantaja on istunnossa väittänyt, että nämä huomautukset ovat kanneperuste.
- 426 Kuten edellä on jo huomautettu, kanne täyttää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdassa asetetut edellytykset vain, jos siinä

on nimenomaisesti selitetty, mitä kanteen perustana olevat oikeudelliset perusteet sisältävät, eikä pelkkä ylimalkainen viittaaminen näihin perusteisiin riitä (ks. edellä 333 kohta). Tässä tapauksessa on todettava, että ne huomautukset, joita kantaja on kanteessaan esittänyt ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen osalta, ovat niin epätarkkoja, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien voi arvioida niitä. Kanneperuste on näin ollen jätettävä tutkimatta.

427 Koska yhtäkään niistä kanneperusteista, joita kantaja on esittänyt sakon poistamista tai sen alentamista koskevan vaatimuksensa tueksi, ei ole hyväksytty, kantajalle määrättyä sakkoa ei ole alennettava.

428 Kaiken edellä olevan perusteella on todettava, että päätöksen 2 artiklan lainvastaisuutta koskeva kanneperuste on hyväksyttävä osittain ja että kanne on hylättävä muilta osin.

Oikeudenkäyntikulut

429 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt pääosan vaatimuksistaan, se on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, koska komissio on sitä vaatinut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki) 2 artiklan ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs kohta kumotaan kantajan osalta, lukuun ottamatta seuraavia kappaleita:

”Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

- a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyttöasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta.”

- 2) Muilta osin kanne hylätään.

3) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vesterdorf

Briët

Lindh

Potocki

Cooke

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä toukokuuta 1998.

H. Jung

B. Vesterdorf

kirjaaja

presidentti

Sisällys

Kanteen perustana olevat tosiseikat	II - 1997
Oikeudenkäyntimenettely	II - 2004
Asianosaisten vaatimukset	II - 2006
Päätöksen kumoamista koskeva vaatimus	II - 2007
A Olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskevat kanneperusteet	II - 2007
Perustelujen puutteellisuutta koskeva kanneperuste	II - 2007
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2007
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2010
Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva kanneperuste	II - 2012
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2012
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2013
B Aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkomista koskevat kanneperusteet	II - 2017
Kanneperuste, jonka mukaan kantaja ei ole päätöksen oikea adressaatti	II - 2017
Kanneperusteen tutkittavaksi ottaminen	II - 2017
Asiakysymys	II - 2017
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2017
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2020
Kanneperuste, jonka mukaan komissio ei ole näyttänyt toteen, että määräen säätelyä ja tuotannon rajoittamista koskenutta yhteistoimintaa olisi harjoitettu	II - 2022
Kanneperusteen kaksi ensimmäistä osaa, joiden mukaan markkinaosuuksien jäädyttämisen tähdänneestä yhteistoiminnasta ja tarjonnan valvontaan tähdänneestä yhteistoiminnasta ei ole näyttöä	II - 2022
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2022
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2025
Kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan komissio on arvioinut Fidesin tilastojen merkityksen väärin	II - 2034
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2034
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2036
Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin kartellin keston	II - 2040
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2040
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2040

Kanneperuste, joka koskee yhtäältä sitä, että komissio on tehnyt arviointivirheen, kun se on katsonut kilpailusääntöjen rikkomisen koskeneen SBS-kartonkia ja SBS-kartongin markkinoiden olleen samojen kuin GC- ja GD-kartongin, ja toisaalta tältä osin tapahtuneita perustelu- ja menettelyvirheitä	II - 2042
Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee puolustautumisoikeuksien loukkaamista	II - 2042
Kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan komissio on tehnyt arviointivirheen katsoessaan, että kilpailusääntöjen rikkominen koski SBS-kartonkia, ja jonka mukaan perustelut ovat tältä osin riittämättömät	II - 2043
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2043
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2046
Kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan komissio on tehnyt arviointivirheen katsoessaan, että SBS-kartongin markkinat olivat samat kuin GC- ja GD-kartongin	II - 2050
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2050
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2051
Päätöksen 2 artiklan kumoamista koskeva vaatimus	II - 2053
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2053
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2054
Sakon poistamista tai sen alentamista koskeva vaatimus	II - 2061
A Kanneperuste, jonka mukaan perusteluvollisuutta on rikottu sakkojen laskennan osalta	II - 2061
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2061
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2063
B Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut virheellisesti LE-raporttia	II - 2067
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2067
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2070
C Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden	II - 2075
Kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio on arvioinut toteutetuksi väitetyn kartellin muotoa ja tavoitteita virheellisesti	II - 2075
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2075
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2076
Kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan komissio on arvioinut väärin, että kyseessä oli yksi kilpailusääntöjen rikkominen	II - 2078
Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2078
Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2080

D	Kanneperuste, jonka mukaan sakon taso on suhteettoman korkea	II - 2083
	Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2083
	Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2084
E	Kanneperuste, jonka mukaan komissio on arvioinut Iggesund Paperboardin osuuden virheellisesti	II - 2088
	Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2088
	Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2090
F	Yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste	II - 2092
	Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2092
	Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2096
G	Kanneperuste, jonka mukaan kantaja on ollut yhteistyössä komission kanssa ja jonka mukaan asiassa on myös muita lieventäviä asianhaaroja	II - 2099
	Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut	II - 2099
	Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta	II - 2100
H	Kanneperuste, jonka mukaan komissio on rikkonut ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950 tehdyn Euroopan yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta	II - 2103
	Oikeudenkäyntikulut	II - 2104